

דור הפלמ"ח

מארס 2008 ניסן תשס"ט	בהוצאת עמותת דור הפלמ"ח	יו"ר העמותה ישעיהו (שייקה) גביש	העורכת: תהילה עופר
-------------------------	----------------------------	------------------------------------	-----------------------

"מגיא ההריגה לשער הגיא"

שם ספרו של בני וירצברג* מבטא את תצוגת "יד לגח" ולניצולי השואה במלחמת העצמאות
בבית הפלמ"ח - חוב שמדינת ישראל חבה ללוחמים אלה.

מאת ישעיהו (שייקה) גביש

שם הספר מסמל יותר מכל משפט אחר את מסלולם של ניצולי השואה ואנשי הגח"ל - גיוס חוץ לארץ - מאז מלחמת העולם השנייה, ועד שילובם במדינת ישראל. "בית הפלמ"ח" מצדיע לניצולים וללוחמי הגח"ל שלחמו במלחמת העצמאות במסגרת חטיבות הפלמ"ח וחטיבות ההגנה האחרות ועם הקמת המדינה היו לצבא הגנה לישראל. בית הפלמ"ח מצדיע ללוחמים אלה, ותוך חודשיים אנחנו עומדים להפעיל את הפרויקט החדש: "יד לגח"ל ולניצולי השואה במלחמת העצמאות".

חוב גדול חייב עם ישראל ללוחמים אלה

אשר מילאו את שורות צה"ל החל מיוני 1948 והיוו כמעט 50% מן הפלוגות הלוחמות. ללא השתתפותם, ספק רב אם היינו עומדים במלחמה והיינו מגיעים להישגיה, כפי שהסתיימה בשנת 1949. עם חנוכת הפרויקט יוצג קבל עם ועדה ציבור זה, אשר תרומתו למדינת ישראל טרם נלמדה ואף לוטה בערפל בחלקים שונים שלה. שלוש שנות עבודה השקענו באיסוף המידע, בתכנון, בבחינת טכנולוגיות מתקדמות, בהפקות, במחזאות ובעיצוב וכמובן בהשקעת משאבים גדולים.

"ועידת התביעות" היא הגוף שסייע בגדול בהקמת פרוייקט זה, בתוספת כמה תורמים יותר קטנים. משך התצוגה הינו כ-65 דקות

והפעלות הרצה כבר נעשות, תוך קבלת משובים מקהל-יעד מגוון - תלמידים, חיילים, אנשי הגח"ל, ניצולי שואה, חברי פלמ"ח ואחרים. בבוא היום יוזמנו כל חברי הפלמ"ח לחזות בתצוגה שתופעל בשלב ראשון בעברית ובאנגלית. לפי הערכתנו יעברו בתצוגה זו כ-25,000 איש בשנה, וזאת נוסף ל-90,000 המבקרים מדי שנה במוזיאון ובחלקי הבית האחרים.

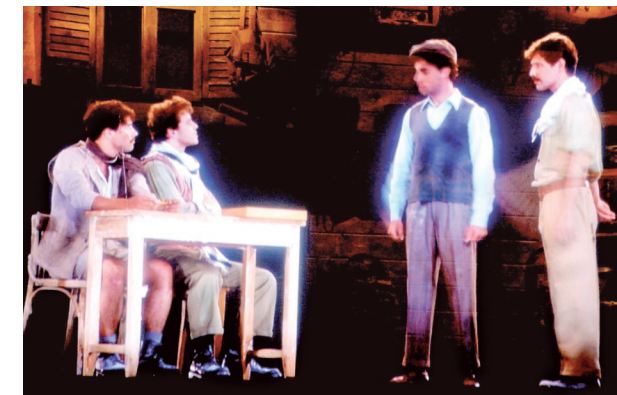
ובשורה נוספת: בתוך כמה חודשים נסיים את הקמתו של האודיטוריום שיכיל כ-400 מקומות ישיבה ועל כך עוד ידובר.

* סיפור אוטוביוגרפי של ניצול שואה לוחם הראל, שפורסם ב-1967, שנה לפני מותו.

יד לגח"ל ולניצולי השואה במלחמת העצמאות

עולה מתוניסיה מגיע לשיעור עברית סמוך לחזית. מימין: ז'וזף-יוסף בן-נעים, יהודית, יוריק, המורה ציפ, סשה-פרטיזן

איש גח"ל מגיע ליחידה. משמאל: המ"כ ארנון, המ"פ רפי, סשה-פרטיזן, צבי (הניצול הרשל) הוותיק בפלמ"ח.

מדורה צברית ומדורה גח"לית ובחזית ניצתת אהבה בין ציפ הצברית וסשה-פרטיזן

1949 (סיום מלחמת העצמאות). דגש ניתן לתקופת מלחמת העצמאות, הן בהיבט הפיזי והן מבחינת נפח הסיפור. כך, התקופה שקדמה למלחמה משמשת כרקע וכמבוא, ואילו השנים שלאחריה מהווים סיכום. זהו מקבץ של סיפורים משתי זוויות: הזווית האישית של הדמויות, שבאה לידי ביטוי בקטעים דוקומנטאריים ומומחזים; והזווית הא פית המייצגת את המהלכים הגדולים הקשורים למקומם של החיילים העולים במלחמה ולשלבי קליטתם בהמשך. בכל אחת משתי הזוויות מוצגים הדברים מנקודות הראות של הקולטים ושל הנקלטים. הצופים יכולים לעמוד על הפער שבין שתי הקבוצות, שלעיתים היה בלתי ניתן לגישור. בדרך זו הופכת התצוגה למסע היסטורי בזמן, באמצעות דמויות של אנשים שעברו את החוויות האנושיות הללו.

מבלי להמעט בחשיבות התפקיד שמילא הנוער הארצישראלי במלחמת העצמאות, הרי שזו הוכרעה במידה רבה בזכותם של עשרות אלפי המגויסים שהצטרפו לכוחות הלוחמים מקרב העולים. תרומתם של ניצולי השואה לתקומה הציונית במלחמת העצמאות לא זכתה להכרה שמגיעה לה. התצוגה בבית הפלמ"ח מנסה לתקן חלק מהמעוות.

* קטעים מהצגת הרעיון המרכזי שהנחה את כתיבת המיצג ואכן בא לידי ביטוי בתוצאה הסופית.

מאת אורית שחם-גובר *

לא ניתן להבין את הניצחון הישראלי הגדול במלחמת העצמאות מבלי להכיר לעומק את סיפורה של שארית הפליטה במערכה זו, ואת תרומתה המשמעותית למאמץ המלחמתי. יחד עם זאת, כדי להבין סיפור זה, ועוד יותר מכך, כדי לנסות לפענח מדוע נגרע חלקה של קבוצה זו ממיתוס הגבורה בזיכרון הישראלי, יש צורך לספר סיפור שיש לו יותר מנקודות ראות אחת.

התצוגה מספרת את סיפור השתלבותה של שארית הפליטה בקשה שבמערכות ישראל משתי נקודות מבט - של הקולטים ושל הנקלטים. מירב המידע מתייחס כמובן לחלקם של העולים ניצולי השואה במלחמה, אבל כדי להבין את תחושותיהם, מאמציהם, תסכוליהם ודאגותיהם, חייבים להבין את רוח התקופה ואת האווירה שקיבלה את פניהם של האנשים הצעירים האלה, שהמפגש הראשון שלהם עם המולדת החדשה הייתה מלחמה עקובה מדם. קבלת פנים זו היא חלק מסיפורם של הניצולים, וכתוצאה מכך של התצוגה - שכן הייתה לה השפעה עצומה על הלוחמים החדשים זה מקרוב באו, מתי המעט ששרדו את הסופה הגדולה שטלטלה את העם היהודי בתקופת הכיבוש הנאצי.

מסגרת הזמן של התצוגה מתייחסת לתקופה שבין מאי 1945 (סיום מלחמת העולם השנייה) ועד מארס

הסיפור הדרמטי ויוצריו

המיצג החדש בבית הפלמ"ח מעלה את סיפורם של אלפי העולים שהגיעו ארצה בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה. התצוגה מתמקדת בסיפורם של לוחמי הגח"ל (גיוס חוץ לארץ), שהגיעו לארץ בעיצומה של מלחמת העצמאות, ובתרומתם להקמת המדינה. ההתמודדות ההדדית של הנקלטים ניצולי השואה והקולטים עם חבלי הקליטה והלבטים הנלווים, מוצגת ללא כחל וסרק בסיפור דרמטי של קבוצת בחורים ובחורות הלוחמים כתף אל כתף. במהלך המיצג הולכים משקעי העבר והדעות הקדומות ומתעממים, ואף הופכים לשותפות גורל ולאחוות לוחמים המצמיחה גם סיפורי אהבה. את דמויות העולים מאירופה וצפון אפריקה ואת ילידי הארץ מגלמים שחקנים ושחקניות: קובי אילוז, עדי ביילסקי, דניאל ברונפמן, עידו ברטל, שרון טל, עומר סלומון, עידו רוזנברג וטל שינין. בסיום ההצגה מופיעות דמויות אמיתיות של מי שהיו עולים ותיקים ואנשי גח"ל - והישגיהם בתרומה לחברה הישראלית.

להתרגשות העזה שגורם המיצג (עדיין בתקופת ההרצה), אחראי צוות גדול. האוצרת אורית שחם-גובר התעמקה בנושא, חיה אותו וחיברה את התשתית הרעיונית של התצוגה ואת החלק הדוקומנטארי שלה. לעלילה המרתקת, שלאורכה מזדהה הצופה עם הדמויות השונות, אחראים: התסריטאי אורן נאמן, הבמאי אבי אמבר ומנהל הפרויקט אודי ארמוני. לביצוע ולאמצעים הטכנולוגיים שמעניקים תחושה של הצגה חיה, אחראים: המעצב ניצן רפאלי, מעצב אמצעי המדיה והטכנולוגיה דני פייכמן, מעצב התאורה עמיר ברנר, מבצעי התצוגה חברת בת-שבע גרפיק ארטי, מבצעי מערכות הטכנולוגיה חברת ברקאי, ומבצעי התאורה חברת לייטון. ראש צוות ההיגוי היה שייקה גביש, יו"ר עמותת דור הפלמ"ח. תרומה חשובה הייתה לעמיקם גורביץ' מהנהלת העמותה, זאב לכיש, מנהל בית הפלמ"ח, ושירי פרסול, מרכזת ההדרכה בבית הפלמ"ח. היועצת המדעית הייתה פרופ' חנה יבלונקה.

ת"ע

יום הזיכרון בסימן מלחמת העצמאות, מלחמת לבנון השנייה ועוטף עזה

לילדים דמות של מעורבות: "זה מסע לעיצוב פני המדינה".

ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל היוו לובשי החולצות הכחולות ומדי החאקי חלק נכבד מהקהל וממבצעי התוכנית

המוזיאון, וחיבר בדבריו בין נגבה של הימים ההם ויישובי עוטף עזה היום. וכמדי שנה מלאה החצר, באלה לצד אלה, חברי פלמ"ח ובני דור ההמשך, חיילים בחאקי וחברי "המחנות העולים" בחולצות הכחולות, בגיל של טרם גיוס. תום ברנדס סיפר כי במפגש נוער באיטליה "אתה מגלה בן 20 איש מחשבים ובן 25 רופא ואצלנו זה גיל צבא... לא

ביום הזיכרון אשתקד היה עדיין טרי זכר מלחמת לבנון השנייה ובנגב נפלו קסאמים. הדבר התבטא בתוכן הטקס. בצד קטעי שירה ומקרא לזכר חללי תש"ח ומערכות כגון נגבה, חוליקאת וצפת, היה גם שיר שכתב דותן ברום והלחין ארקדי דוכין לזכר נמרוד כהן, חברם של רבים מהנוכחים בטקס, שנפל במערכה נגד חיזבאללה ובו השורות: "ארץ גליל ופצצות בשמיה / עצמה את עיניה דומעות / וברעד, בחסד, אספה את מתיה / את אוהב נפשנו - נמרוד".

שייקה גביש, יו"ר עמותת דור הפלמ"ח, ייחד את דבריו לחלקם של לוחמי וחללי הגח"ל, גיוס חוץ לארץ, במלחמת העצמאות. טקס הזיכרון בבית הפלמ"ח חוזר מדי שנה בשנה, כמו ליל הסדר של פסח, אמר זאב לכיש, מנהל

שמעון אבירן, סופרים ומשוררים

חפר ונגה טירקל. סופרים ומשוררים של דור תש"ח הם גיבורי "שורות שורות", סרט שהופק בשותפות עם מחלקת תעודה של הערוץ הראשון בטלוויזיה. חיים גורי, נתן שחם, עמליה כהנא-כרמון, חיים חפר, נתיבה בן-יהודה, אמנון שמוש, ס' יזהר, יורם קניוק וישראל ויסלר (פוצ'ו) מספרים על השפעת היותם חברי פלמ"ח על יצירתם. בימוי: סיון ארבל, הפקה נעמה פיריץ, חיים חפר ונגה טירקל. להזמנת קלטות וידאו DVD, טל' 03-6439919.

בקצרה...

* **"חסמב"ה במכון איילון"** היה השם שהעניקו תלמידי כיתות ט' בקריית החינוך ע"ש עמוס דה-שליט ברחובות לפרויקט שעשו במסגרת תחרות ארצית בשנת ה-60 למדינה. הם למדו את קורות המכון המחתרתי התת-קרקעי ב"גבעת הקיבוצים" שבו הכינו חברי פלמ"ח תחמושת לכוח המגן. את "סיפורת של קבוצה וסודה של גבעה" קיבלו מחברת הכשרת רגבים ציפי דגן שעבדה במכון עם חבריה. קבוצת התלמידים זכתה במקום הראשון בתחרות הארצית ובטקס שהיה ביד טבנקין הודתה רכזת הפרויקט, המורה אילנית בוטנרו, לציפי "אשר הידע הבלתי נדלה שלה סייע לנו בכתובת העבודה".

* **חילופי יו"ר בארגון חברי ההגנה.** אריה שחר, חבר פלמ"ח שהיה מ"פ בגדוד הרביעי ונפצע בקסטל וסמג"ד הגדוד השמיני במבצע חורב, ולאחר מכן בתפקידים בכירים בצה"ל, תת-אלוף במיל' ומנכ"ל חברות גדולות במשק - סיים את תפקידו כיו"ר הנשיאות של הארגון הארצי של חברי ה"הגנה". היו"ר החדש הוא צבי לבנון, ששירת בנעוריו ב"הגנה", היה מפקד הנח"ל, מג"ד בגולני ומפקד פיקוד ההדרכה, אל"מ במיל'.

דור הפלמ"ח

בהוצאת עמותת דור הפלמ"ח www.palmach.org.il
העורכת: תהילה עופר

העורך האחראי: ישעיהו (שייקה) גביש

כתובת המערכת: עמותת דור הפלמח, בית הפלמ"ח

רח' חיים לבנון 10, ת"א 69975 ת"ד 65080, ת"א 61650

טל- 03-6416484, פקס' 03-6414716

הודפס: דפוס שלמה לוי 03-6881727

תצלומים:

אוצר תמונות הפלמ"ח,

אלדד חרובי, אלדד פיס,

אודי ארמוני, "נוהר"

כנס החוקרים ה-19 לתולדות כוח המגן התמקד השנה בנושא "הפלמ"ח - מחקרים ועדויות". הכנס התקיים מטעם העמותה הישראלית להיסטוריה צבאית, יד טבנקין והעמותה לחקר כוח המגן ע"ש ישראל גלילי. את דברי הפתיחה נשאו שלמה גזית, יו"ר העמותה, וצביקה לבנון, יו"ר הארגון הארצי של חברי ה"הגנה". שלמה ציטט את נתן שחם שאמר כי הפלמ"ח הגיע להישגיו הגם ש"הוקם יש מאין".

ד"ר מוטי גולני מאוניברסיטת חיפה הרצה על "הבריטים והפלמ"ח - תולדותיה של ברית 'לא קדושה' " ואמר בין השאר כי בלונדון לא הכל ידעו מה זה פלמ"ח אבל מדיניות לונדון השפיעה על עד אחרון החברים. השותפות בראשית הפלמ"ח התבססה על אינטרסים משותפים, אבל בכל השלבים הבריטים התייחסו ב"כבדהו-חשדהו".

שייקה גביש הגיב על דבריו שהבריטים החליטו ממילא לעזוב את ארץ ישראל שמהם השתמע כאילו המאבק בבריטים לא השפיע כלל. הוא הזכיר את השפעת המאבק שהתבטאה בהעפלה, התיישבות, ליל הרכבות ועוד. כן העיר על טענת המרצה כי הבריטים הניחו את היסודות לאימון הפלמ"ח ואמר שאימון זה היה קצר ושולי וכי הפלמ"ח פיתח בעצמו את דרכי האימון שהביאו להישגי

* **"נשים במלחמה"** הן לוחמות יהודיות מלחמת העולם השנייה וגיבורות של סידרת טלוויזיה שהפיק הערוץ הראשון. הפרק "צניחה עיוורת" בבימוי טובה קורצ'ין מוקדש ברובו לצנחנית חביבה רייק שנפלה במילוי תפקידה בסלובקיה. בסרט משתתפת שוריקה ברוורמן-שפכנר, חברתה בפלמ"ח ובחבורת צנחני היישוב לאירופה הכבושה. חוקרת ויוצרת הסידרה היא ד"ר תמר קטקו והמפיקה והעורכת - דורית סטריק. הסידרה תוקרן גם בחו"ל, בתרגום לאנגלית.

קחו הביתה את הגדת הפלמ"ח

מי שלא השתתף בכנס הפלמ"ח שהיה בהיכל התרבות בספטמבר 2008 יכול "להשתתף" בו בבית, מול צג הטלוויזיה או המחשב. מי שהשתתף - יוכל לחזור על החוויה. לא רק הגרסה המקוצרת שהוקרנה בטלוויזיה אלא הכנס במלואו, מיצג וקהל גם יחד, הועלה על תקליטור DVD בשם "הגדת הפלמ"ח", בהפקת רוני אבירם, שכתב וביים את המיצג הגדול. את הקלטת המרגשת, הראויה להימצא בביתם של איש פלמ"ח וצאצאיו, ניתן לרכוש במחיר 80 ש"ח במזכירות עמותת דור הפלמ"ח, או בהזמנה בטלפון 03-5415484.

הגדת הפלמ"ח

כנס דור הפלמ"ח, תשס"ח
היכל התרבות תל אביב | 21 בספטמבר 2008
כתב וביים: רוני אבירם
DVD

תקציב וביצוע בעת משבר כלכלי

מאת יאיר קדישאי

אנו נמצאים ברבעון הראשון של שנת 2009 ובשלבים הראשונים בהכנת הדוחות הכספיים לשנת 2008.

שנת 2008 הייתה שנת תנופת ביצוע של תקציב פיתוח, שבמרכזו היו שלושה פרויקטים גדולים בהיקפם וסבוכים במורכבותם: כנס הפלמ"ח, הקמת "יד לגח"ל" והשלמת האודיטוריום. תקציב 2008 הסתכם בכ- 12.5 מיליון ש"ח.

רבים מחברינו השתתפו בחוויה המרוממת של כנס הפלמ"ח, שהדיו ממשיכים להגיע אלינו. השלמנו את הקמת יד לגח"ל ואנו עוסקים בהרצת הפרויקט, הכנסת שיפורים, ובתכניות לטקס הפתיחה שיהיה בזמן הקרוב. אשר לפרויקט הגדול והיקר מתוך שלושה, השלמת האודיטוריום, עד עכשיו ביצענו את החלק הארי של העבודה. אם נצליח לגייס את כל המשאבים הכספיים הדרושים, ניתן יהיה לסיים את העבודה בסוף מאי השנה.

ברבעון האחרון של שנת 2008 החילונו להרגיש את השפעת המשבר הכלכלי העולמי והישראלי על התורמים השונים. היו מי שנסוגו מהבתחותיהם, או צמצמו את תרומתם. התפתחות זאת עלולה לפגוע ביכולתנו לסיים במועד את השלמת האודיטוריום, מה גם שקיימת אי ודאות לגבי העלות הסופית של הפרויקט בגלל התייקריות וחריגות בלתי

צפויות, עקב אומדני עלויות לא מדויקים של המתכננים ואי הבאה בחשבון של עלויות בלתי נראות מראש.

בסיכומה של השנה, עמדנו במסגרת התקציב לפעילות השוטפת של העמותה ובתקציב הפיתוח. גם השנה הצלחנו לשמור על עודפי מקורות כספיים בסוף השנה, כדי להקל על תזרים המזומנים בתחילת 2009.

תקציב 2009

תקציב 2009 הוא יותר צנוע מזה של השנה הקודמת ומסתכם ב-4.2 מיליון ש"ח (לא כולל עלויות בלני צפויות מראש), כאשר עיקר ההוצאה הוא להשלמת האודיטוריום. אם התורמים הפוטנציאליים יאכזבו עקב המצב הכלכלי, ניאלץ לדחות את מועד הפעלתו של האודיטוריום, מאחר ואנחנו נמשיך לדבוק בעיקרון האומר כי "איננו משקיעים מבלי להבטיח את מקורות המימון מראש". אין ספק ש-2009 תהיה שנה קשה מאוד לגיוס תרומות.

דמי חבר ולבנים

במכתב נפרד אנו פונים לחברים למלא חובתם ולשלם את דמי החבר לשנת 2009. פנינו גם לאלה מבין החברים שלא תרמו לבנים ולאלה היכולים ורוצים להוסיף לבנים לבניית האודיטוריום - לעשות כן. אנו זקוקים לזה מאד.

מצודת חוקוק

מצודת חוקוק, מעל ואדי עמוד, הוקמה ב-1945 על ידי מחלקה מפלוגה ט' של הפלמ"ח, כאחת משלות היאחזויות - ביריה, חוקוק וקדש נפתלי - כדי ליצור עובדות התיישבותיות בגליל. חברי המחלקה הקימו את המצודה מאבני המקום, לצורך מגורים, חדר אוכל ושירותים שונים מוגנים. בעשור האחרון שוקמה המצודה בקיבוץ חוקוק והיא פתוחה למבקרים ולקיום אירועים, בתיאום עם אליהו שוורצמן, טל' 050-9798846.

זאב ארנשטיין

* **"הקתדרה" בשבילי הפלמ"ח.**
"הקתדרה - מפגשים מהסוג האינטלקטואלי", מרכז לימודי חווייתי במוזיאון ארץ ישראל כולל בתוכניותיו נושאים רבים ומגוונים, מ"לדמותה המשיחית של אסתר המלכה" עד סגנונו הקולנועי של וודי אלן, סדרות על התנ"ך תרבויות, היסטוריה ועוד. וישנם הסיורים המודרכים האיכותיים ובהם מככב הפלמ"ח בתוכניות לשנים 9-2008 ולדוגמה: "בין התנ"ך לפלמ"ח בראי האמנות", סיור

"עוד לא תמו כל פלאיך..."

שנת ה-60 למדינת ישראל בבית הפלמ"ח

- משירי המאבק של נתן אלתרמן התלויה בחצר, סיור בתערוכת הציורים "מכחול וזיכרון" של לודביג בלום באולם הגלריה, סיור ופעילות בחדר חללי הפלמ"ח, ביקור והדרכה ב"אוצר תמונות הפלמ"ח" ועוד. נוסף על כך יש גם אפשרות לסיור מודרך מחוץ למוזיאון: סיור "הזקן והים" לאורך טיילת החוף בתל אביב - מגן העצמאות, דרך בית בן-גוריון, "הבית האדום", אנדרטת "אלטלנה" ועד גן ההעפלה.

השנה תעמוד בסימן כפול של שנת ה־100 להקמתתל־אביב,ומלאת עשר שנים לפתיחת בית הפלמ"ח לקהל. בחודשים הקרובים נעמוד גם באתגר משולש וקשה: הצורך לשמר את מספר המבקרים בבית הפלמ"ח מול תחרות הולכת וגוברת של מוזיאונים אחרים; והצורך לקלוט ולהטמיע בבית את התצוגה החדשה והמרשימה המוקדשת לתרומת ניצולי השואה וגיוס חוץ לארץ (גח"ל) למלחמת העצמאות; הצורך לשלב בפעילויות הבית את אולם "מלווי השיירות" החדש והחדיש.

מגוון הפעילויות הצפוי בבית הפלמ"ח מחייב השקעה מחשבתית ותקציבית בטיפול ואירוח המבקרים שיפקדו את הבית. לפיכך, היעד המרכזי הבא צריך להתמקד בבניית מרכז מבקרים רחב ידיים ומשוכלל.

הערכה למדריכה

רבים מהמבקרים במוזיאון הפלמ"ח רושמים עם צאתם מהתצוגה את התרשמותם בספר המבקרים. רבים משבחים גם את צוות המדריכים והמדרכות. אבל לא רבים מגיעים הביתה ויושבים לכתוב את התרשמותם. על כן מחמם לב במיוחד המכתב ששלחה גב' מאשה מזרחי, מקבוצת משפחות שכולות מירושלים, למדריכה צפנת ממונוב (שהייתה מדריכה חיילת במוזיאון וממשיכה כמדריכה אזרחית), למחרת ביקור הקבוצה במוזיאון ובתערוכה "צדקת הדרך" של אלתרמן בחורשת בית הפלמ"ח.

צפנת היקרה,

כל כך קשה לי לכתוב את מה שאני רוצה, חסרות לי המילים. הרי את בסך הכל ילדה קטנה בגיל אבל את ענקית בכל השאר. התאמיני לי כי כל יום המחרת עדיין חשבתי עליך והתרגשות גדולה עברה בי כשהחלטתי לכתוב לך מספר מילים. הידיעות אותן הפגנת, את כלל לא התאמצת לזכור, החומר שטף מפיד כמו מהקראת ספר, תיבלת כל פסוק בחיוך מקסים, ענית על שאלותינו הנודניקיות בחן רב וסבלנות ראויה לציון, זכרת את כל תאריכי המאורעות ולא התבלבלת בכלום. התרשמתי מאד מבקיאותך בשירי אלתרמן ובהחלטה של רגע, קבעתי לעצמי כי אקנה את "הטור השביעי" ובעמודו הראשון אשים העתק של מכתב זה, כי בהשראתך קניתי.

אשרי המוזיאון שאת נמנית עם עובדיו, אשרינו שהכרנו אותך, ואשרי העם שאת משתייכת אליו. הלוואי וירבו כמותך בארצנו הקטנטונת. ובלי רשותך, הפצתי וסיפרתי עליך לכל משפחתי והמלצתי כי בביקורם במוזיאון, אליך יפנו ויווכחו כי אמת בפי.

שלום יקירתי והיי ברוכה,

מאשה מזרחי

האסיפה הכללית ושיבות המועצה

כמדי שנה התקיימו במהלך 2008 ישיבות מועצת הפלמ"ח והאסיפה הכללית של עמותת דור הפלמ"ח. בכל הישיבות בלטו בהשתתפותם חברי דור ההמשך שאף דיווחו על פעילותם ועל תוכניותיהם לעתיד. שייקה גביש, יו"ר העמותה, דיווח בישיבות השונות על התכנון, התקדמות העבודות וההרצה המתוכננת ב"יד לגח"ל" (שכבר מתקיימת) ובאודיטוריום.

באחת מישיבות המועצה סיירו החברים בשני המקומות וקיבלו הסברים על דרכי הגישה, פיתרונות לנכים ועוד. שייקה דיווח גם על שאר המטרות שהציבה העמותה לעצמה ובוצעו ב-2008 - כנס הפלמ"ח והפקת תקליטור הכנס, פרסומי העמותה (עיתון ועלון), פרוספקטים בעברית ובאנגלית בתוספת תקליטור ובו סרט על הפלמ"ח וסרט על המוזיאון ועוד. כן הציג את התוכניות ל-2009, השנה בה יופעלו "יד לגח"ל והאודיטוריום.

בישיבות הוצגו ואושרו דו"ח ועדת הביקורת והדו"ח לרשם העמותות על ניהול תקין. יאיר קדישאי, גזבר העמותה, הציג את המצב הכספי ועמד על חשיבות חלקם של דמי החברות בתקציב העמותה. בכל הישיבות לקחו החברים חלק פעיל, ביקשו הסברים והעלו הצעות לדיון, בין השאר ביחס למטרות דור ההמשך והפעלתו.

אוצר תמונות הפלמ"ח

באוצר תמונות הפלמ"ח בניהול דיתה פרח יש כ-100 אלבומים, בהם אצור סיפור הפלמ"ח. מעת לעת יוצא אלבום חדש או אלבום מחודש, גדול ועשיר יותר בתמונות ובמסמכים. לדוגמה, במהלך השנה האחרונה יצאו שני אלבומים

המעפילים והפלמ"ח

במחנות קפריסין

ממשפחה אחת: בני ברקוביץ-ברקן מקיבוץ רשפים היה חבר פלמ"ח וגדעוני שפעל בשליחות ברומניה, שם פגש גם את אחות אימו ביאנקה ואת בעלה, יצחק גרינברג. מרומניה יצא לאיטליה ולצרפת עם חברתו, לימים אשתו, ורדה. באפריל 1948 הפליג מצרפת כגדעוני באוניית המעפילים "משמר העמק". האונייה נלכדה, השליחים נטמעו בין המעפילים והובלו לקפריסין.

בני ידע שדודתו יצאה לפניו מרומניה והפליגה באוקטובר 1947 מבולגריה באוניית המעפילים "מדינת היהודים", שגם היא נלכדה. בקפריסין הוא פעל ב"שורת המגינים", איתר את דודתו והפתיע את הזוג גרינברג באוהלם, במחנה 70.

מפגש משפחתי בקפריסין: המעפילים ביאנקה ויצחק גרינברג עם האחין שלהם, הגדעוני חבר הפלמ"ח בני ברקן ואשתו ורדה

ההעפלה בעיני מפקד אונייה בריטית

למצולות. שמונה מעפילים נהרגו והשאר נאחזו בסלעים שטופי גלים גבוהים, בקור מקפיא. למחרת גילה אותם מטוס בריטי והוחל בהגשת עזרה.

"פרובידנס" עגנה אותה שעה בחיפה. בליל ה-8 בדצמבר, כותב מסינג'ר-הבן, "אבי היה בתאו והתפלל... הוא ביקש מאלוהים הזדמנות לעשות משהו למען האנושות, להגיש עזרה 'לנתונים בסכנות הים', ככתוב בהמנון ימי". ואז הגיעה הוראה לצאת לאי סירינה. "פרובידנס" ושתי אוניות בריטיות נוספות חילצו ניצולים. על "פרובידנס" עלו 256 ניצולים שטופלו ושוכנו בתאי הצוות והמפקד. את מאמרו

ניצולי "רפיח" על סיפון "פרובידנס"

ויליאם מסינג'ר

איש הפלי"ם יהודה בן-צור שלח לנו את סיפורו של קצין הצי הבריטי על אביו, מפקד אונייה שלא אהב את תפקידו כלוכד מעפילים והיה גאה בעזרה שהגיש לניצולי הספינה "רפיח".

סגן-אלוף ניקולס מסינג'ר מחיל הים הבריטי חיפש פרטים על אוניית המעפילים "רפיח" והגיע לאתר הפלי"ם. בן-צור, ממנהלי האתר, מספר שבעזרת החומר שסיפקו לו חיבר הקצין הבריטי מאמר על אביו, סגן-אלוף ויליאם מסינג'ר, מפקד אחת מ"אוניות המשחית" שפעלו נגד אוניות המעפילים.

מסינג'ר-האב התגייס לצי המלכותי הבריטי בגיל 16. במלחמת העולם השנייה פיקד על אונייה. ב-34 שנות שירותו זכה לאותות הצטיינות על חלקו בהטבעת ה"ביסמרק" הגרמנית, נחיתה תחת אש באיטליה ועוד. אחרי המלחמה פיקד על שולת המוקשים "פרובידנס" שהוצבה ב"פטרול פלסטיין" בים התיכון. הוא היה נוצרי מאמין וגורל העם היהודי נגע לליבו. המרדף אחר מעפילים היה

עבורו "משימה קשה עד מאד - איתור, עצירה וכליאה של האנשים הללו", כותב הבן, ומספר את קורות "רפיח" שיצאה מנמל באקאר היוגוסלבי בנובמבר 1946 עם כ-800 גברים נשים וטף ניצולי שואה. בליל ה-7 בדצמבר עלתה הספינה על שרטון ליד האי סירינה, צפונית לכרתים, וירדה

גדולים בעריכת רותי עמיר, המנציחים את מחנות הגירוש בקפריסין. ובדרך נמצא האלבום של מחלקת הטיס של הפלמ"ח בעריכת פנינה ירוחמי, ובו תמונות, מסמכים וסיפורים על פועלה בשנים 1943-47, מטוסיה, הקורסים ותרומת אנשיה עד מלחמת העצמאות ובמהלכה.

"ניצלתי את מעוף החסידות"

הבנתי כהרף-עין שהיה שם זרם אוויר עולה. החסידות תפסו זרם אוויר עולה כדי לחוג, מבלי לבזבז אנרגיות מיותרות... מייד, מבלי לאבד זמן, ידעתי מה עליי לעשות... נכנסתי עם מטוסי לחוג יחד עם החסידות (העגורים?) והפכתי להיות שותפן לזרם האוויר החם... החסידות קיבלו אותי ולא ברחו. לא התפזרו לצדדים, הן לא ויתרו, אך גם לא פגעו בי... כך חגוגו ביחד... הציפורים הללו היו כל-כך קרובות אלי... יופיו וקסמו של הטבע מול עיניי ויחד איתי...

"מעולם לא ראיתי ולא חזרתי לראות חסידות או כל ציפור גדולה אחרת מזווית קרובה כל-כך... מוטות כנפיהן שהיו כל-כך רחבות הקשיות עצמן הישר אל מול פניי. הייתי מאוד דרוך... אך יחד עם זה מנובת הייתי אך ורק למטרה שלשמה נשלחתי, לצלם את גשר אלנבי. הייתה לי מצלמת לייקה לצורך מילוי המשימה, אך את המראות המדהימים של להקת הציפורים שהפכתי בן רגע להיות כאחת מהן, לא צילמתי".

לה בילדותה על עלייתו ושיבח את התנהגות המלחים הבריטים. גם היא מאמינה שלא קל היה לאנשים כמו ויליאם מסינג'ר להתייצב מול ניצולי שואה שראו בבריטים צורר חדש. יהודה בן-צור: "במבט לאחור, חשוב לדעת שהיו גם מפקדים כאלו בצי הבריטי".

ימי חרמש – ההכשרה

תינוק הריקמה החברתית שגיבשנו לקראת הפיכתנו לחברה קיבוצית של קבע, בעתיד. אך מזכירות הקיבוץ המאוחד, ששלטה למעשה בתנועת הנוער העובד, הייתה נחושה במודעותה ההיסטורית לחשיבות הפלמ"ח (שאכן הוכחה כגורלית במלחמת השחרור) ולא ויתרה לנו. הקבוצה עברה לנען והייתה למחלקה 2 בפלוגה ב'. כל כיתה אימצה שם: "ג'דעים" (חברה/מנים בערבית), "ברבוטים", שמו הערבי של השפמנון, הדג השכיח בכינרת, שכן חלמנו על הקמת קבוצת דייגים; ואחרונה חביבה "האיילות", כיתת הבנות. הובטח לנו שגם במסגרת הצבאית יישמר מערך חיינו כ"הכשרה" שהתכוננה לחיות חיי קיבוץ. היה לנו קושי להסתדר עם המסגרת. גם למפקדים היה קושי לפעול איתנו, כי גם הם היו לרוב יוצאי תנועות הנוער והקיבוצים. היו לנו בו־זמנית מוסדות מאורגנים, מזכירות לה נשמענו והייתה בעיה כלשהי של כפילות במרות. לזאת נאלצו שני הצדדים להסתגל למען המטרה. כשלעצמי, לא בלטתי כ"לוחם בכל רמ"ח

מאת פנינה ירוחמי
במסגרת הכנתו של אלבום מחלקת הטיס של הפלמ"ח שאני עורכת באוצר תמונות הפלמ"ח, ראייתני לפני זמן קצר את יהודה "פופקו" ארבל. ארבל, שעלה ממצריים בילדותו, התגייס לפלמ"ח ב-1945 ולאחר שנה בגדוד הרביעי הצטרף למחלקת הטיס. אחרי מלחמת העצמאות שירת בחיל אוויר ומילא תפקידים רבים כטייס, נספח אווירי ועוד - עד 1991.

בראיון הוא סיפר על טיסה מתקופת שירותו במחלקת הטיס, טיסה ש"בה הפכו החסידות לחברות שלי". שאלתי: "איך?" והוא סיפר: "המשימה שהוטלה עלי הייתה לצלם את גשר אלנבי. היה זה באביב, אולי תחילת הקיץ. יצאתי מרמלה, טסתי במטוס שמנועו היה חלש ביותר, בין 35-40 כ"ס, שנחשב למטוס הכי חלש. טסתי מזרחה. כדי להגיע ליעד היה עליי לעבור את הרי ירושלים... הרגשתי את חולשתו של המטוס. לא הצלחתי להגביה כדי לעבור את הגבעות הנמוכות שממערב להרי ירושלים... אני יודע שאני בבעיה...

"המטוס לא התרומם... ההרים הלכו והתקרבו אל מול פניי, ידעתי וגם הרגשתי שאני לא יכול לעבור אותם, הייתה לי הערכת-מצב מפוכחת לגבי מצבי... ידעתי שמצבי בכי רע... לפתע ראיתי להקת חסידות (ואולי עגורים) שחגה מעל אחת הגבעות, חגו שם אולי מאות פריטים.

מסיים קומנדר ניקולס מסינג'ר ב"התקווה" בתרגום לאנגלית.

לפני כחצי שנה התקשרה דוקטורנטית מהאוניברסיטה העברית לניקולס מסינג'ר לאחר שקראה את מאמרו באתר האינטרנט שלו www.nickmessinger.co.uk. היא כתבה לו שאביה, נער בן 17 מניצולי "רפיח", סיפר

מאת משה ברק *

לקראת סוף הדרך של אחרוני הדור, שמתו לב שיש זוטות קטנות שקרו בהכשרת חרמש, שיחד עם הכשרת שדמה שחברה לרביבים היו ההכשרות הראשונות בפלמ"ח. דברים אולי לא כל כך חשובים, אך היו רכיב מאוד משמעותי בחיי היום יום. זה תיעוד אמין של זיכרונותיי משנה אחת בה הייתי בפלמ"ח, זיכרונות מאירועים שהתרחשו לפני 62 שנה. דברים רבים שכחתי.

דברים לא מעטים ודאי שיבשתי. הייתי חבר בקבוצת "חרמש" שסיימה שנת הכשרה בחקלאות ובדיג בעין גב ועם גיוסה לפלמ"ח עברה לקיבוץ נען. עובדה נעימה זו מזכה אותי באפשרות להיכלל ב"פנתיאון גיבורי האומה". שישים שנה לאחר מכן אני רוצה להעמיד דברים על דיוקם, גם אם זה מעמעם במקצת את ההילה וההוד להם אנו זוכים. בדיונים הרבים שחזרנו וקיימנו בעין גב, סיכמנו בהצבעה ברוב גדול לשלול את התגייסות הכשרתנו לפלמ"ח, פן

הפרסים שלנו

מאת עמיקם גורביץ

דברים בנושא: התהליך המדיני היום.

*

פרס יגאל אלון לשנת 2009 הוענק לשניים: לאה שקדיאל ועמותת "טספצ'ין". שלושת שופטי הפרס - פרופ' יעקב בר (י"ר), עליזה גורי ויצחק ("צחקי") שריג - דנו בהצעות שהונחו לפנייהם וקבעו, בין השאר, כי:

לאה שקדיאל, בבחירתה לחיות עם משפחתה בירוחם, לעסוק בחינוך ולהיות לוחמת לזכויות הנשים ובני המיעוטים, משמשת דוגמה ומופת לנאבקים בקיפוח האחר ובדעות קדומות. "כל זאת עושה לאה שקיאל באומץ לב, ביושרה ובחוכמת הלב", נאמר.

על עמותת "טספצ'ין" (באמהרית: תקוותנו) נאמר בנימוקי מתן הפרס כי "יצרה במהלך עשר השנים האחרונות בעיר יבנה מציאות חדשה של ילדים ונערים מקרב משפחות העולים מאתיופיה, אשר מגיעים להישגים לימודיים וחברתיים מיוחדים במינם".

פתח את הערב מרכז מורשת אלון אלוף (מיל') ד"ר אלעד פלד והוסיף ברכה תורם הפרס סטף ורטהיימר. פרופ' אניטה שפירא השמיעה דברים בנושא: יהודים, כוח וחולשה.

כבכל שנה, הוענקו גם במהלך השנה האחרונה שני הפרסים "שלנו": הפרס לספרות צבאית על שם יצחק שדה (ההענקה ה-37 במניין) ופרס יגאל אלון למעשה מופת חלוצי (ההענקה ה-28).

שופטי פרס יצחק שדה לשנת 2008 - פרופ' זהר שביט (י"ר), תא"ל (מיל') אשר לוי, אל"מ (מיל') אורי דרומי - העניקוהו הפעם לשלושה:

ד"ר יצחק ארד ("טולקה") על ספרו "בצל הדגל האדום" - יהודי ברית המועצות בלחימה נגד גרמניה הנאצית, שראה אור בהוצאת משרד הביטחון, יד ושם ועמותת "יד לשריון".

יגאל אייל על ספרו "מאינתיפאדה למרד! 1939-1947", בהוצאת אפי מלצר בע"מ.

כן הוענק ציון מיוחד למאיר פינקל על ספרו "על הגמישות" - הגמישות כמפתח להתמודדות עם הפתעה טכנולוגית ותורתית בשדה הקרב, בהוצאת מערכות.

דברי פתיחה השמיע אלוף (מיל') שלמה גזית, מרכז הפרס. פרופ' שלמה בן-עמי השמיע

יצחק "טולקה" ארד מקבל את פרס יצחק שדה. מימין: שלושת שופטי הפרס - פרופ' זהר שביט, אורי דרומי ואשר לוי - תורם הפרס ז'ק מהפר, מרכז הפרס שלמה גזית, טולקה והמארגן-המנחה עמיקם גורביץ

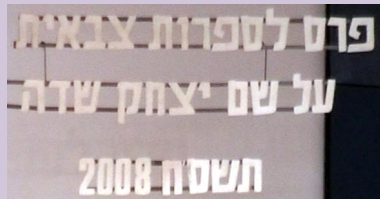
מאיר פינקל

יגאל אייל

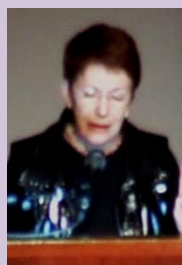
פרופ' שלמה בן-עמי

מימין: שופטי הפרס פרופ' יעקב בר, צחקי שריג ועליזה גורי, תורם הפרס סטף ורטהיימר ומרכז מורשת אלון אלעד פלד

לאה שקדיאל

פרופ' אניטה שפירא

להקת טספצ'ין

"צועדים ומצדיעים" לחטיבת יפתח במודיעין-מכבים-רעות

מאת יענקל'ה וינשטיין-גת

ומירה גרנות *

מודיעין-מכבים-רעות מוקירה את חטיבת יפתח שכבשה ביולי 1948 את הגבעות עליהן בנויה העיר. בשנים האחרונות נעשו מספר פעולות להנצחת מורשת החטיבה - ועוד היד נטויה. הדבר התחיל בחודש אפריל 2006

הראשונה

אבריו, אף כי מתוך הכרה מילאתי את כל חובותיי. לא הייתי מאותם נערים שידעו להשיב מכות כשהוכו, אך "שרירי לשוני" היו חזקים וגמישים. נטיתי לדבר בהקשר לאימונים על הצד ההכרתי של המאבק הציוני ולבלוט בהבעה משכנעת של תהיות וספקות... גם בנושא הערבים. העניקו לי כינוי, "הפציפיסט". לכולם היו כינויים. "בוהאהא" - יוסי יעקובסון שהקסים בחלילו, כי מדי פעם פרץ בקריאה רמה בקולו "בוהאהא"; "יוסקה חודשיים" - שבא לקבוצה "רק לחודשיים"; "שרה מטר" - בחורה קצרת קומה; "קאראקול" - אחת שייחסו לה ללא בסיס מוצק תכונות של "טורפת" ומחוסר ידיעה שובש שם החיה "קאראקאל". קבוצת חרמש הצטרפה כהשלמה לקיבוץ החותרים.

* קטעים קצרצרים מתוך 25 עמודי זיכרונות שכתב משה ברק מקיבוץ גבת ושהועברו לארכיון הפלמ"ח. הוא מתאר בהרחבה דמויות מפקדים וחברי הכשרה, אימונים, עבודה, תחרויות, מסעות, חווי, פזמונים אהובים, יחסי בניס-בנות ועוד.

במיוחד לאירוע, עם הסברים על קרבות החטיבה מפי ערן תירוש. בין הסרטונים הופיעה תזמורת המשטרה בליווי זמרת. ישראל ויסלר, הוא פוצ'ו, סיפר ברוח מבודחת מחוויותיו במלחמת העצמאות.

הביצועים וההפקות הם של אלון שמידט, מנהל מחלקת תרבות ואירועים בעירייה, שאפשרה את קיום האירועים להנחלת מורשת החטיבה. בימים אלה מתכננים את המשך הפעילויות, ביניהן הפקת "ערכת לימוד" בנושא חטיבת יפתח והעיר מודיעין, ממנה ייהנו תלמידי העיר בביקורם בבית הפלמ"ח.

* איש החטיבה ובתו הפעילה בדור ההמשך, הם שהעלו את הרעיון של דרך הנצחת מורשת יפתח בעיר מודיעין.

חניכי חוגי הסיירות של החברה להגנת הטבע בעמדות הדרכה נוספות, ב"משחקי קרבות" בין פלמחניקים ולגיונרים, ובשירה וריקודים סביב למדורה.

לאחר הצעדה התקיימו מפגש רעים של ותיקי החטיבה וטקס בפארק חטיבת יפתח שהחל בשירת המנון הפלמ"ח. נשאו דברים: ראש העיר משה ספקטור שציין שאירועי מורשת חטיבת יפתח בעיר חשובים לשימור העבר והנחלתו לדור הצעיר. שייקה גביש, יו"ר עמותת דור הפלמ"ח, סיכם דבריו ב"על המשלט יושבת עיר, אולי בזכות אותם זמנים". יומיק שמר, ראש מטה "חטיבת יפתח החדשה", ציין את הזכות שנפלה בחלקה להוביל, יחד עם הדור הצעיר, את הנחלת מורשת חטיבת יפתח.

בהמשך הוקרנו שלושה סרטונים שהוכנו

הנעימו לוותיקי החטיבה בשירה, מימין: חוז סימן-טוב, רבקה'לה קרמר, ברוך יפת, יענקל'ה וינשטיין-גת ונגני המשטרה

חברי יפתח מסירים באתרי הקרבות

חברי פלמ"ח ודור ההמשך בכנס הפלמ"ח 2008

עולה חדש בימים ההם - "עולה חדש" בכנס הפלמ"ח בזמן הזה

מאת יקותיאל קראוס

ערב שכולו נוסטלגיה. ריח של שדה, ואדמה חרושה ספוגת דם של 1071 קורבנות. אווירה של תמימות, של "לפקודה תמיד אנחנו" ושירים של אז. היכל מלא עד אפס מקום, בצעירים ובזקני הלוחמים. לא עוד האווירה האינטימית של "אותם ימים" ובכל זאת, אווירה שסחפה את כולם. ישבתי כולי דרוך ב"אז במשלט ישבנו" ושקעתי במחשבות על ימי הראשונים בארצי הישנה-החדשה. הרגשתי שוב את התקופה הקסומה של "האמיני יום יבוא".

נזכרתי בבוקרו של אותו יום שבו מצאתי את עצמי בקריית ענבים אחרי צעידה של לילה שלם מהשפלה. הייתי עייף וסחוט. ישבתי על פיסת דשא ליד חדר האוכל, בלי שתייה ואוכל. ניסיתי לשחזר לעצמי את קורות הימים האחרונים. ידעתי שאני בארץ בסביבות ירושלים ותו-לא. ידעתי שאני חייל אמיתי. שאנו נמצאים בתוך-תוכה של מלחמה. אבל איש לא הסביר לנו כלום. פתאום נפלתי לתוך תרדמה עמוקה וחלמתי

חלום מאד סוער ובו רעש נורא. סתם רעש. התעוררתי בהמולה של נפילת פגזים. היו הרוגים ופצועים. המציאות טפחה על פניי. הרעש לא היה סתם, זאת הייתה מציאות. מציאות של אובדן חברים שיחד הפלגנו רק לפני יומיים בדרכנו ארצה. כלומר הכרנו-לא-הכרנו. מין ידידות של טיול.

אחד הדוברים בכנס הזכיר את 60 שנות מדינת ישראל. ברקע נשמע המנון הפלמ"ח. ישבתי מהופנט. מה לקריית ענבים ולהיכל התרבות. הייתה זאת הפלגה במהירות האור מן הימים ההם לזמן הזה.

אני כבר לא פלמחניק. אני כבר זקן וגם לא עולה חדש. אבל אני עדיין "עולה חדש" כפי הנראה. מי הם כל האנשים שאיתם אני יושב כאן. אני לא מכיר אף אחד. איש לא ניגש אליי עם צ'פקה "היי פולי, מה נשמע? לא השתנית!". כך זה היה בקריית ענבים. והיום בהיכל התרבות איש לא הכיר אותי. איזה טלטול רוחני בין שני קצוות כל כך מנוגדים. נכון: פאול קראוס קיים ברישומי לוחמי הפלמ"ח מאז 1948. אני חבר בעמותת דור הפלמ"ח. משלם דמי חבר בחריצות ומספר

צ'זבטים לנכדים. אני קיים גם באתר האינטרנט - ה"פייס-בוק" של הפלמ"ח. הייתי פלמחניק משנת 1946, עוד בחו"ל. האנשים שעבדתי איתם כבר אינם בחיים. נכון, אשתי אריקה ואני מזכרים בספרי זיכרונות שכתבו רבים וטובים ושבחים לא חסרים. אבל כשאני בא בקהלם אני "עולה חדש".

אני לא ממורמר כי נולדתי עם מזג שכזה. אף פעם לא דרשתי כלום. עד היום. היום אני מבקש: תחזירו לי את תמימות נעוריי.

יש לי חבר לגורל בעין השופט, שמו ליפא. עלינו יחד ב"פרובידנס" במאי 1948. גם הוא היה בפלמ"ח. לצערי, ליפא עיוור. איתו אני משוחח מדי פעם על "אותם ימים", על הפלמ"ח על ימינו הראשונים במדינה. על האנונימיות שלנו אז וגם היום. הוא היחיד שאני יכול לנהל איתו שיחה של "אתה זוכר?". היחיד. מדברים אותה שפה. קורות חיינו פחות או יותר אותו דבר. אנו באותו גיל ועברנו אותן תחנות - וטחנות.

הכנס ריגש אותי עד בלי די. לראות את ישראל היפה, את מלח הארץ. לשמוע את

שירי הפלמ"ח ולשיר אותם עם הקהל. לראות להקות צעירות ששרו ורקדו בהמון רגש. עיניים רבות נצצו אותו ערב. ערב של מייסדי המדינה. חבר'ה שעמדו בתור לצאת ל"פעולה" שממנה רבים הוחזרו על אלונקה פצועים או ללא רוח חיים. גיבורי-חיל. אז, בתור עולה חדש, אני לא נשלחתי עדיין לקרב. אמנם, מהשנים שלאחר השואה הייתי מנוסה לצאת מול סכנות, אבל מימיי לא שמעתי ירייה. טיפלתי בפצועים בכל יכולתי הגם שלא הייתי חובש.

הכול ריגש אותי בכנס. הדור השני, השלישי, הרביעי, שישבו על המדרגות. טעם של עוד. סיפוק לנוכח המון קהל ישראלי ציוני. שמכבד את העבר. שמתגעגע לאותם ימים.

הכנס נגמר. אט-אט הקהל התפזר. יצאתי לרחוב התל-אביבי של 2008, אל המציאות של היום שהיא לא מעט עגומה וגם די מבולבלת, אל מנהיגות קצרת רואי, מנהיגים ש"יודעים מה העם רוצה". איזה מרחק בין קיבוצים עם מגדל מים ואופק תל-אביבי עם מגדלי עזריאלי.

היה היו זמנים.

כנס הגדוד הראשון

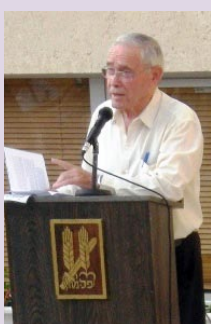
לימיהם בגדוד הראשון הגם שעברו ליחידות אחרות, לדוגמה מאיר'קה פעיל ויהונתן-ג'וני דותן שביתו רוני דותן-עוזר הנעימה לקהל בשירה ובגיטרה. עמיקם גורביץ הנחה את האירוע וישראל ויסלר (פוצ'ו) תרם זיכרונות - שניהם מחברי הגדוד הראשון. להתרגשות מיוחדת גרמו הופעתו ודבריו של אברהם-בומצ'יק אביגדורוב, אחד משלושת חברי הגדוד שעוטרו ב"אות הגבורה". בין הדוברים היה גם אחד שמורשת הפלמ"ח יקרה לו למרות שלא הספיק לשרת בשורותיו מפאת גילו הצעיר - זאב לכיש, מנהל מוזיאון הפלמ"ח.

רוני דותן-עוזר

חברי הגדוד הראשון בהשקת הספר. הדוברת, תהילה עופר

עמיקם גורביץ

ישראל-פוצ'ו ויסלר

ינון עזרוני

יצחק-חקה חופי

רפי איתן

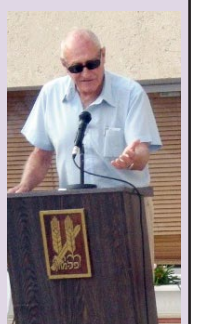
אברהם-בומצ'יק אביגדורוב

זאב עופר

זאב לכיש

שייקה גביש

כנס הפלמ"ח, 1949

בכנס הפלמ"ח שהיה בהיכל התרבות ב־2008 היו רבים שזכרו כנס שנמשך יממה שלימה ב־1949 ב"אצטדיון תל אביב" ובאולמות אחדים בעיר. הנה, כלשונן, ההנחיות שניתנו לבאי המפגש ההוא בתוך התוכנית:

חבר! חברה!

תהא חדות פגישת הרעים שורה בכינוסנו, זכרו, בידים הצלחת הכינוס! נקפיד על ביצוע ההוראות הבאות:

1. עזור וציית לסדרנים! הסדרנים הם חבריך משתתפי הכינוס שקבלו על עצמם תפקיד נוסף. אל תתעייף לענות להם. אל תנסה לעקוף אותם.

2. אל תלעס את כרטיס המשתתף ותלושיו. בלי הכרטיס תשאר בחוץ.

3. שב רק במקום המיועד לחטיבתך, לטובתך ולטובת הסדר והמשמעת.

4. ענוד את תג הכינוס!

5. יש גבול למספר האנשים שאפשר לדחוס לאולם אחד. אם נשארת בחוץ - אשמתך היא. פעם אחרת תקדים לבוא!

6. הדלתות תסגרנה רבע שעה לפני המועד שנקבע לכל פרט בתכנית. הזהר! בדעתנו לקיים את האיום הזה.

7. כרטיס המשתתף נדפס בצבעים שונים לפי החטיבות: המועצה - ורוד; הנגב - חום; הראל - אפור; יפתח - כחול.

8. מקום לינתך מסומן בכרטיס ב"אות": א. בית החינוך ברח' בצלאל 22; ב. בית החינוך ברח' בצלאל מס' 26; ג. בית הספר העירוני, ת"ת לתימנים ברח' קלישר; ד. בית דב הוז, רח' טשרניחובסקי.

9. הרוצים לקבל ארוחות במחיר מוזל, יאכלו במסעדות הועד למען החייל. 1) "פנת החייל", רח' יפו תל־אביב פינת רח' שלוש (מקודם קפה לורנץ). 2) מסעדת החיילים בככר דיזנגוף. לא יינתן אוכל במסעדות אלו בלי כרטיס משתתף.

תוכנית כנס הפלמ"ח 1949

מחלף מאחז ליד ח'רבת מחאז

לוחמי חטיבת יפתח היו אורחי כבוד בטקס חנוכת קטע 20 בואך באר שבע בכביש 6 - חוצה ישראל - ע"ש יצחק רבין. ולא בכדי. הטקס נערך ב"מחלף מאחז" השם העברי שניתן בהשראת תל ח'רבת מחאז הסמוך, אותו משלט שעליו ערכו לוחמי הגדוד הראשון של יפתח-פלמ"ח קרבות עקובים מדם בתש"ח.

ולא במקרה היה חתום על ההזמנה לטקס, לצד שמואל ריפמן, ראש המועצה האזורית רמת הנגב, גם מהנדס המועצה עודד ברזלי, מלוחמי הגדוד, חבר הכשרת מעוז. המתכנסים מצאו על כיסאותיהם דף הסבר על קרבות ח'רבת מחאז ומפות המערכה המופיעות בספר "הגדוד הראשון - גדוד העמק ממטולה עד הנגב". במעמד שר התחבורה שאול מופז ושייקה גביש, שהיה סגן מפקד הגדוד בקרבות הנגב, הוסר הלוט מעל השלט המחודש שיוצב במחלף ובו קורות המערכה. בשלט יש סמל גדול של חברת "חוצה ישראל" שחידשה אותו, אך למרבה הצער בולטים בהיעדרם סמל הפלמ"ח ואזכור החללים שנפלו בקרבות ח'רבת מחאז. שיירת ג'יפים מאותם ימים (רכב אספנות) עם שלטי "חטיבת יפתח" וסמל הפלמ"ח "גזרה" את הסרט לפתיחת המחלף. קבוצה מלוחמי ח'רבת מחאז לא הסתפקה בטקס של הזמן הזה אלא הלכה גם למשלט והתרפקה על זכר הימים ההם.

שייקה גביש ושמואל ריפמן מסירים הלוט משלט ההסבר על קרבות ח'רבת מחאז

ג'יפ מתש"ח בחנוכת מחלף מאחז. יושבים בו שר התחבורה דאז שאול מופז, שייקה גביש ועודד ברזלי

לאחר חנוכת המחלף עלו לוחמים שהשתתפו בקרבות ח'רבת מחאז להעלות זיכרונות בתל

תכנית הכנוס

יום ו', 14.10

מתאספים באיצטדיון המכביה עד שעה 20.15.

20.30 פתיחת הכנוס.

העלאת הדגלים, שיר הפלמח.

יזכור.

דברים.

קריאה: ח. רובינה, יוסף ידן.

הציזבטרון, להקת רקודים של הראל.

יום שבת, 15.10.

9.15 פגישות החטיבות באולמות שונים בעיר. (פרטים

בכרטיס המשתתף האישי).

בתכנית: דברי מפקד החטיבה.

הצגות תיאטרון והופעת אמנים.

14.15 מתאספים לעצרת כללית בגן רנה.

דברי חברים.

16.15 התארגנות לתהלוכה.

17.00 תהלוכה.

דברי נעילה.

דפוס "יהלום". ת"א. הקישון 17 מל. 80207

אחד המעברים מישראל לירדן הוא גשר שייך חוסיין, ליד קיבוץ מעוז חיים. המטיילים עוברים ליד שלט המסביר כיצד פוצצו לוחמי פלמ"ח את הגשר, פעם ב-1946 ב"ליל הגשרים" ופעם נוספת, ב-1948.

דור ההמשך: השנה שהייתה והשנה שתהיה

ערכי הפלמ"ח ומורשתו.

דור ההמשך הפגין נוכחות גם באירועים שונים של עמותת דור הפלמ"ח: האסיפה הכללית, כנס הפלמ"ח, כנס הצדעה לחטיבת יפתח במודיעין ועוד.

אנו ממשיכים לצרף חברים/ות אם כי בקצב איטי יותר. רשימת הקשר הפעילה כוללת 325 כתובות מייל (חלקן משותפות, כך שהן מייצגות כ-400 חברות וחברים שבקשר איתנו), ועוד כ-200 כתובות שאין עימן קשר ממשי. מטרתנו להמשיך ולהרחיב את רשימת הקשר הפעילה.

הפעילות העיקרית המתוכננת כרגע ל-2009 היא פעילות של לימוד מורשת הפלמ"ח המוצעת לכל חברי/ות דור ההמשך. הפעילות כוללת מיפגש אחד בבית הפלמ"ח, וכמה סיורים. המיפגש בבית הפלמ"ח כולל ביקור במוזיאון, לימוד על יחידות הפלמ"ח ופועלן תוך שיחות עם מפקדים, ודיון, הכל בהיקף של כחצי יום. סביר שלרבים מאיתנו יתאים יום ו' (8:30 עד 13:00) אבל ניתן יהיה להתאים גם ימים אחרים. כל מיפגש יהיה לקבוצה של כ-25 משתתפים/ות.

מטרתנו להרחיב את הלימוד של תולדות הפלמ"ח ומורשתו לכלל בני/ות דור ההמשך שירצו בכך, ופעילויות נוספות להנחלת מורשת הפלמ"ח וערכיו הן בתוכנו פנימה (דור ההמשך) והן החוצה אל כלל החברה הישראלית.

להתראות בבית הפלמ"ח!

הערת המערכת: כתבות נוספות המתפרסמות בגיליון זה נכתבו או מבוססות על חומר ששלחו לנו בני/בנות דור ההמשך: שמעון אלכסנדר, אבנר בטיסט, מירה גרנות, אלדד חרובי, דניאלה פלד (ג'ואיש כרוניקל) ואורית קריס-קנול (מכתב).

מאת **אבי עופר**, בשם צוות דור ההמשך

בשנת 2008 הקמנו את התארגנות דור ההמשך במסגרת עמותת הפלמ"ח. היוזמה הראשונית באה ממועצת עמותת הפלמ"ח והנהלתה, ובעיקר מי"ד העמותה שייקה גביש.

לאחר חבלי לידה במחצית השנייה של 2007, התחלנו להתארגן והכנו רשימת קשר ראשונית בשלהי אותה שנה. מתחילת 2008 ביססנו והרחבנו את רשת הקשר, וערכנו את כנס הייסוד של דור ההמשך ב-15 במאי, עם נוכחות שעברה את הציפיות האופטימיות ביותר. נכחו מעל 270 איש, בהם 150 מדור ההמשך שחלקם הביאו איתם הורים וסבים. ב-21 ביוני קיימנו סיור לציון "ליל הגשרים" (16 ביוני 1946) בגשרי אל-חמה ובנות יעקב, בהשתתפות שני חברי פלמ"ח שלקחו חלק בפעולה.

בעקבות הכנס התחלנו לגבש את פעילותנו:

צוות מורחב המונה כיום 34 חברים/ות ערך מספר מפגשים בהם לובנו נושאי יסוד הקשרים לפלמ"ח, מורשתו, ערכיו, והרלוונטיות שלהם אלינו כיום. גובשה תפישה של 3 מעגלי פעילות שבמרכזם בית הפלמ"ח והמוזיאון, שעל קיומם עלינו לשמור; במעגל השני דור ההמשך (אנו-כולנו!) שברצוננו לקיים ולפתח כקהילה מגובשת סביב מורשתנו המשותפת; במעגל השלישי פעילות החוצה אל כלל החברה הישראלית במטרה להשפיע בכיוון

חלק מהקהל בכנס היסוד של "דור ההמשך", שאליו הביאו חלק מהמשתתפים גם הורים וסבים

חברי "דור ההמשך" בסיור בגשר בנות יעקב

מדריך הסיור איתן דפני מדור ההמשך (נכד של יצחק שדה)

באתר הפלמ"ח, בארכיון, בספרייה

ובעליות הגג אחר מסמכים, ניירות, עלונים, ספרים, חוברות, תמונות וכל חומר נוסף הקשור בעברכם בפלמ"ח. נשמח לסייע באיסוף החומר. חבל לזרוק דברים לרחוב ולפח האשפה. כל חומר ייסרק ויישמר עבור המעיינים בחדר העיון ובאתר הפלמ"ח.

קצת נתונים על מרכיבי הארכיון והספרייה: מספר הגולשים באתר הפלמ"ח ממשיך להיות גבוה ורבים מאד הגולשים מחו"ל. מספר הספרים מתקרב ל-2,200, העדויות לכדי 140, מספר הסרטים כ-170. לספרייה ממשיכים להגיע ספרים וחוברות מחברים שכתבו את סיפור חייהם ואנו מודים לכולם. אנא המשיכו בדרך ברוכה זו ויחד נעשיר את הספרייה לתועלת המעיינים והקוראים הפוקדים את בית הפלמ"ח. לאחרונה קיבלנו את אוסף קלטות המקור של סרטי אוהלי פלמ"ח, בהיקף של 900 DVD. בתקליטורים מצוי חומר חשוב של עדויות וצילומים של חברי הפלמ"ח. חלק מתמלולי הקלטות מודפס, לנוחות הקורא.

חברים, דור ההמשך וכל המתעניין מוזמנים לבקר בחדר העיון, בחדר ההנצחה הצמוד אליו ובו תיקיות הנופלים ובאוצר תמונות הפלמ"ח.

לנוחיותכם, כתובת הדואר האלקטרוני שלנו: palmach_archive@mailto.mod.gov.il טלפונים: 03-6437470, 052-2974616, 03-6437524 פקס: 050-6298734

מאת **ירדנה וירוב וד"ר אלדד חרובי**

באתר הפלמ"ח באינטרנט ובארכיון יש כל העת חידושים והתפתחויות. באחרונה נשלחה לארכיונים של קיבוצי הפלמ"ח פניה מטעם יו"ר עמותת דור הפלמ"ח שייקה גביש ובשם מנהל הארכיון. ביקשנו מהארכיונאים לבדוק מי מהחברים לא מסרו עדיין את קורות חייהם למאגר באתר הפלמ"ח. מכתבנו הועבר לחברים רבים וחלקם כבר העבירו פרטים אישיים. כאן המקום לומר שעדיין חסרים אלפי ביוגרפיות קצרות של חברי הפלמ"ח.

גם כאן אנו מבקשים: אנא בדקו - אולי תיעזרו בצאצאים - אם קורות חייכם הוכנסו לאתר, אם הפרטים מלאים, אם קיימת תמונה. פנייתנו מיועדת גם לאחראים בהכשרות השונות: אנא ערכו בדיקה שמית של חברים להכשרה, גם לגבי הנפטרים, אלה שקשה להם לכתוב והנמצאים בבתי אבות ומוסדות סיעודיים - ומלאו עבורם את השאלונים. מצידנו, אנו עושים כל מאמץ כדי לעדכן ולתקן פרטים ועובדות לגבי ההכשרות, החברים והמושגים. מספר הרשומים עבר את רף ה-7,500 חברים, לרבות הנופלים והנפטרים, אך כאמור, לגבי חלק גדול יש רק פרטי זהות בסיסיים.

פעילות אחרת קשורה להטמעת העדויות הנמצאות בבית הפלמ"ח באתר, פעילות שאנו מתקדמים בה לאט אבל בטוח. כאן המקום לפנות פעם נוספת לחברים: חפשו, בדקו ופשפשו במגירות, בארונות, בתיקים

בזרעין לחמתי במקלע ובגרזן

לבין שמואל, רימון שלא התפוצץ. עוד רימון עקר נחת מטרים לפנינו.

צעקתי: "זורקים עלינו רימונים". רפי פקד: "תהרגו אותם". שמואל זרק את הרימונים שלו לכיוון הכפר. פקדתי "חוליית המקלע היכון להתקפה, קדימה!". שמואל צעק: "נפצעת!". והוריתי לטפל בו. המרחק שעברתי, עשרים או שלושים מטר, ניראה אין סופי. יריתי בצרורות קצרים. מכיוון דרום מזרח רץ עודד משכונת בורוכוב וצעק: "הורגים את מעוז!". רפי פקד לסובב את המחלקה לעזרת מעוז. המ"כ הורה לי לחפות במקלע על המחלקה. המחסניות והכדורים היו אצל שמואל, שנפצע. פנחס מאיר הביאם מתחנת האיסוף.

מכיוון הכפר נעו אנשים. יריתי והם ירו לעברי. אחדים התקרבו מאוד. המ"כ שמואל פגע בתת מקלע בתוקף שהיה קרוב אליי. תוקף שני הניף עליי רובה או אלה. הרמתי את המקלע וכמו בשיעור קפא"פ עצרתי את המכה. ברגלי הימנית הדפתי אותו לאחור. הוא פלט מילים - ולא בערבית. שלפתי את הגרזן ונעצתי בו. לימים אמר לי יוצא יוגוסלביה ששמע את דברי האיש: הוא קילל את אימי, בשפה הקרואטית.

כעבור זמן לא רב ניתנה פקודת נסיגה. סחבתי את אחת האלונקות עד הכביש, לרכבים שאליהם הכנסנו את הנפגעים. בהגיענו לקיבוץ מרחביה נשכבתי ליד הרפת ונרדמתי. אגב, את הגרזן לא שלפתי מהמקלל את אימי והאפסנאי לא הזכיר זאת.

מאת **אליעזר שמעוני**

לאחר סיום ההתקפות על משמר העמק בניצחוננו באפריל 1948 יצאנו, אנשי הגדוד הראשון, לסגור חשבון עם הכפר זרעין, שממנו צלפו על התחבורה בעמק. בקיבוץ מרחביה קיבלו הרובאים סטנים וגם פגיונות למצבי קרב פנים אל פנים. הייתי מקלען. לעזרתי היו שמואל אייל וצבי קירמאיר. הייתי טרוד בהשגת כדורים ורימונים למקלע משתי המחלקות האחרות. כשחזרתי למחלקתי, שמפקדה רפי איתן, ביקשתי פגיון. האפסנאי אמר: "אין יותר". טענתי: "אני צריך נשק להגנה עצמית. בקרב פנים אל פנים, בסימטאות הכפר, המקלע אינו יעיל". הוציא גרזן: "זה הגרזן הפלוגתי. אוי ואבוי אם לא תחזיר אותו".

מסע ההיערכות לקרב, בשדות התבואה הבוציים, היה מייגע. לסוליות נצמדה שכבת חמרה עבה. פלוגה ב' בפיקוד חקה, יצחק חופי, תקפה את הכפר ממזרח. אנו, פלוגה ד', בפיקוד שייקה גביש, תקפנו מדרום. היינו שתי מחלקות פורצות: מחלקתנו ומחלקת מעוז, בפיקוד גנדי, רחבעם זאבי. מיידית נפתחה עלינו אש רובים. השבנו אש. מעלינו חלפו פגזי הדוידקה. ניתנה פקודה לשכב. כרעתי ברך והתחלתי לירות מהמותן. תוך זמן קצר נשארגו רק ארבעה כלים יורים - רפי באקדח, המ"כ יצחק שמואלי בסטן, המקלען מנחם אורי ואנוכי. מצפון מזרח נשמעו קולות הירי של פלוגה ב'. לפתע נחת חפץ כבד ביני

מי הקים את האנדרטה לזכר שלמה קרייר?

מאת אורה ערמוני *

שישים שנה חלפו מאז הקרבות הקשים במלכיה. הראשון בהם היה ב-15 במאי 1948 ובו נפלו 25 חברי הגדוד הראשון של הפלמ"ח. בתקופה האחרונה מבקרים בקיבוץ מלכיה אנשים רבים שקשרו קשר דם עם המקום, כאלה שלחמו כאן וחבריהם נהרגו בקרבות העקובים מדם. אשתקד הגיעה לביקור קבוצה של יוצאי הכשרת גבע. בקרב שהתנהל מעל הכפר הערבי קדש ב-15 במאי ובו השתתפו לוחמי ההכשרה בפיקוד אסף שמחוני, נהרג חברם שלמה קרייר מירי צלף. חבריו נסוגו, נושאים את הפצועים הרבים, אך גופתו נשארה בשטח. שבועיים לאחר הנסיגה חזרו לוחמי הפלמ"ח למלכיה והפעם כבשו אותה. ארבעה מחבריו של שלמה יצאו לחפש את גופתו.

הם מצאו אותה במקום שבו נפל ונשאו אותה באלונקה מאולתרת עד למקום שבו חפרו באדמה הסלעית. על קברו הניחו אבן מאבני השדה, עליה חרטו רק: שלמה. לפני כמה עשרות שנים גילו חברים מקיבוץ מלכיה בשטח לוח שיש ועליו חרוטים שמו ושם משפחתו של שלמה קרייר. הלוח גודר על ידי הבוקר שלנו, למנוע מהפרות ללכלך אותו. לא ידענו אם עצמותיו של שלמה טמונות במקום עד שפלמחניקית סיפרה לנו שאחותו של שלמה היא כרמלה, הנשואה לגיגי פרס, אחיו של שמעון פרס. יצרנו קשר איתה ולדבריה, תוך כדי הקרבות מצאו בני המשפחה והצבא בעזרת חבריו של שלמה את הקבר, והגופה הועברה ונקברה בצפת ב-18 בנובמבר 1948. לא שבנו אל לוח השיש עד שהגיעו חברי הכשרת גבע ומשפחותיהם, במטרה לשחזר

לוח השיש עם פרטי שלמה קרייר

האבן שעליה חרטו רק: שלמה

מי הכיר את החללים

מאת ירדנה וירוב

קיבלנו מכתב מאת אלי אורן בשם חותנו, יעקב סטרץ, שביקש לצרף לרשימת לוחמי הפלמ"ח שנפלו במלחמת העצמאות, את הנופלים בקרב דואימה (איזור בית ג'וברין) ב-20 באפריל 1949. בקרב זה כותרה כיתה בפיקוד המ"מ בנימין בודנר על ידי המון ערבי, בהיותה בפעילות מבצעית. כל 12 אנשי הכיתה נהרגו. לדברי סטרץ, שהשתתף בקרב זה בכיתה אחרת, הנופלים היו מפלוגה ב' מחלקה 2 בגדוד השמיני של חטיבת הנגב בטרם פורקה ב-20 בספטמבר 1949. כשלושה שבועות קודם לכן, ב-31 במאוס, נהרגו שלושה חיילים אחרים מהגדוד השמיני, בדרכם להביא אספקה למשלט דואימה.

בארכיון צה"ל מצאנו סימוכין לנאמר ביומן המלחמה לחודש אפריל של גודד 8, חטיבה 12 ובישיבת ההנהלה של עמותת דור הפלמ"ח הוחלט שאכן, יש לצרף את חללי קרבות דואימה לרשימת חללי הפלמ"ח. עתה ברצוננו להרחיב את המידע על אודות החללים האלה בתיקי ההנצחה. כל מי שסיפור הקרב הנ"ל ידוע לו וכל מי שהכיר את הנופלים, שהיו ברובם עולים חדשים, ויש לו מידע עליהם או על בני משפחותיהם, מתבקש ליצור קשר עם ירדנה או אלדד בע"פ (טל' 03-6437470),

מי הציב את גל האבנים והצמיד את לוח השיש? ולמה בחר במקום שלדעת הלוחמים אינו המקום שבו נהרג שלמה קרייר? זה חשוב לחבריו. הם רוצים למצוא את אבן השדה עליה חרטו את שמו וגם צילמו אותה. רוצים לדעת היכן בדיוק קברו אותו. לפני שלא יוכלו יותר, רוצים לשחזר את סיפור החיים שלהם הכרוך בסיפור מותו של חברם ונטישתו בשטח, שוודאי מעיקה עליהם זה עשרות שנים. וגם למען הדורות הבאים.

מחלקת ההנצחה במשרד הביטחון ובני המשפחה אינם יודעים על כך דבר. אולי מי מהקוראים יודע מי הציב יד לזכרו של שלמה קרייר.

* חברת קיבוץ מלכיה

אלתרמן, אבא, ואנוכי הקטן

מאת אבנר בטיסט

גבולות הארץ במאבק לעצמאות. זה גם המנון תל עמל, ששרים חברי הקיבוץ וילדיו מדי שנה ביום חג הקיבוץ החל בחנוכה: בְּתָרִי בְּגִלְבּוֹעַ תְּרוֹן יֵעָשֶׂן / וּבְעֶרְבֹת תִּקְלָלָה עָלִי בָאֵר לִי. / תֵּל-עַמֶּל, דְּבָרֵי שִׁיר / בְּלִילוֹת בֵּית-שָׁאן, / בְּלִילוֹת עֶרְבָה שִׁיר דְּבָרֵי. / תִּמְגֵּדֶל הָרָאשׁוֹן אֶת הַנֶּדֶר נְדָר, / עַת תִּרְגֵּת תְּמוֹשָׁה וּמוֹנָפֶת, / לְעַמֵּד מוֹל הָרִים שְׁאֲמָרוּ "אֵל מָטָר" / וְצָרִים שֶׁהִגִּידוּ - "אֵל נָפֶשׁ". תֵּל-עַמֶּל, תֵּל-עַמֶּל, תֵּל-עַמֶּל, / רִאשׁוֹנָה לְחוּמָה וּמִגְדָּל, / תְּבַרְכֵי, תֵּל-עַמֶּל, / בְּמָטָר וּבָטָל, / בְּדָגָה עָלִי זָל, תֵּל-עַמֶּל, / בְּדָגָן לְמַגָּל, תֵּל-עַמֶּל, / בְּנְעוּרִים לְמַגְדָּל, תֵּל-עַמֶּל ! גם אני שרתני. אבל יותר מזה: בזכות יחסי הידידות של אבא עם נתן התארחנו גם בביתו בתל אביב, אך בשבילי כילד וכנער, הוא לא היה איש תל אביב ו"כסית" אלא כמור-דוד. פעם, בביקור בביתו שבשדרות נורדאו הגיש לי נתן שי ליום הולדתו, את ספרו "ספר התיבה המזמרת", עם הקדשה "ליצחק ולאבנר של יצחק, מאת ידיד ושמך נתן". עם אבא שוחח נתן על נושאים רבים שעליהם כתב ולדוגמה: ב"זמר הפלוגות" על הפו"ש שאבא נטל בהן חלק הוא מזכיר את קיבוצנו "ג'וערה, תל עמל כנרת וחניתה", את "אחד מן הגח"ל" הכיר כשביקר במחנות קפריסין, שם היה אבא מפקד מחנות החורף ו"שורות המגינים" וממתכנני מנהרות הבריחה. מה הפלא שבפתיחת התערוכה הציפו אותי הזיכרונות.

הילד אבנר בטיסט כבוע גרב של אביו הפלמחניק

שליח הפלמ"ח למחנות קפריסין יצחק בטיסט מצביע על המפה, בחברת שני מעפילים שאחד מהם, מהנדס, תכנן את מנהרות הבריחה

תג/זאת... אכתזיס... תג/זאת... אכתזיס... תג/זאת... אכתזיס... תג/זאת... אכתזיס...

שחרור המעפילים מעתלית - עדות אישית

קראתי בספר "הגדוד הראשון - גדוד העמק ממטולה עד הנגב" מאת זאב ותהילה עופר על שחרור המעפילים מעתלית. בחוליה הפורצת למחנה עתלית בפיקוד יצחק רבין השתתפו בין היתר: חנוך בילורי מקיבוץ בית זרע, יעקב נוי (צ'ק) מכפר רופין, בחור מהכשרת גבע ששמו נשכח ממני ואנוכי. רבין פקד עלינו לפרוץ את הגדרות במזמרות גדר גדולות, בחיפוי יתר המחלקה. היינו המאסף של שיירת העולים שעלתה לכיוון קיבוץ בית אורן. הגענו לצומת בית אורן קרוב ל־5 בבוקר. החוליה שלנו עלתה כ־150 מ' לכיוון כביש חיפה, בהוראה לחסום אותו. חסמנו באבנים ותפסנו עמדות בתעלת ניקוז מערבית לכביש. כעבור זמן קצר הגיע טנדר של המשטרה הבריטית ונעצר במחסום. בילורי ניגש לשוטרים והודיע ש"אין מעבר". שני שוטרים יצאו מהטנדר וירו לעברנו בטומיגנים. השבנו אש ברובינו ומשלא נרתעו זרקתי רימון שפגע בגב הטנדר, התגלגל לצד המזרחי של הכביש והתפוצץ בתעלת הניקוז. רימון שני חדר דרך חלון הטנדר, שהתדרדר ונתקע בתעלת הניקוז המזרחית. אנגלי אחד נהרג ואחד נפצע. סופר לנו כי ארבעה שוטרים ערבים שישבו מאחור ברחו בעת חילופי האש. נצטוינו להתקדם 100 מ' נוספים לכיוון חיפה ולחסום את הכביש עד 6 בבוקר. בינתיים הורדו העולים בוואדי לקיבוץ יגור. ב-6 התקפלנו, רצנו לכיוון הוואדי והיינו מאסף השיירה שהתנהלה לאיטה בשביל צר. ביגור מסרנו את הנשק, קיבלנו בגדי עבודה ונבלענו בין חברי המשק.

משה (מוסה) ירום (ירמיצקי) באר שבע

איתור מלווי שיירות

לקראת פתיחת האודיטוריום בבית הפלמ"ח, שיוקדש למלווי השיירות בתש"ח, מזה חודשים אחדים אנו עוסקים בחידוש הקשר אל מלווי השיירות מן הגדוד השישי, ה"פורמאנים", או בני משפחותיהם. כך עושים גם המלווים מן הגדוד החמישי, אנשי "זהבי". עדיין חסר לנו קשר עם רבים ממלווי השיירות ואנו מבקשים לאתר אותם על מנת לקיים בבוא הזמן מפגש רעים באולם. כל היכול לספק מידע, נא להשאיר הודעה לאריה ביסטריצר, במשרד עמותת דור הפלמ"ח, טל' 03-6416484.

יהודה זיו ירושלים

ריגשתם את אמא

אני פעילה בדור ההמשך וראיתי את עיתון "דור הפלמ"ח" עוד בטרם הגיע בדואר לאמי, חברת הפלמ"ח שולה קריס. שמחתי שהכתבה הקצרה שלי על אודותיה התפרסמה ומייד צלצלתי לאמא והקראתי לה. הקטע שהוספתם, ככל הנראה מקורות חייה באתר הפלמ"ח, ריגשו אותה עד דמעות. תודה רבה, יישר כוח.

אורית קריס -קנול בית יצחק

מבקש כרטיס על חגי מינץ ועל יחזקאל רוטשטיין

ב"דור הפלמ"ח" כתבתם על 5 יוצאי פלמ"ח שהלכו לפטרה ומשם לא שבו. מתוכם הכרתי רק אחד, איתן מינץ, יליד 1934 שלא שירת בפלמ"ח מפאת גילו הצעיר. אחיו הבכור,

חגי מינץ, שירת בגדוד הראשון אך את שמו לא מצאתי באתר הפלמ"ח. ועוד: במחלקה הגרמנית המוזכרת בעיתון שירת יחזקאל רוטשטיין, יקה במקור, וגם הוא אינו מופיע ברשימת החברים. כיום אין מי שימסור פרטים אבל אולי מישוה זוכר אותו.

ראובן שיפריס (הכשרת גבע) פתח־תקווה הערת פנינה ירוחמי, עורכת אלבום המחלקה הגרמנית: על פי עדות חיים מילר מהמחלקה הגרמנית וממקורות אחרים, מתברר כי ליחזקאל רוטשטיין הייתה נגיעה כלשהי במשך תקופה קצרה למחלקה הגרמנית, אך הוא לא נמנה בכל שלב שהוא על חברי המחלקה.

סמל גדוד הפורצים

כאשר ריכזנו חומר לספר גדוד "הפורצים" ביקשו חברים לרכוש את סמל הגדוד. הגעתי אל הנכד של קרצ'מר, יצרן הסמלים בירושלים נצורה. הנכד, בועז, חבר קיבוץ צאלים שבו יש תערוכה מתמדת של הסמלים של קרצ'מר. בועז הסכים להשאיל את מבלט סמל "הפורצים" על מנת ליצור סמלים שלא למטרת רווח לחברי הגדוד המעוניינים, ואולם, לצערו־צעדנו - לא מצא את הגלופה.

אביזהר נחשון ירושלים

כגישה מחודשת עם סמיצ'ק

בפלמ"ח היה שמו דוד רוט, היום דורון, אבל כולם מכירים אותו בתור סמיצ'ק. מ-1945 הייתי בהכשרת דפנה וסמיצ'ק היה נהג הטנדר של הפלוגה והשתתף איתנו בפעולות. שנים רבות לא התראינו, עד שהתקשרה אליי שולמית גורן, חברה מהפלמ"ח, ואמרה שסמיצ'ק חולה מאוד. שרה אשתו אמרה לי שזה כמה חודשים סמיצ'ק שוהה ומטופל בבית האבות הספרדי בחיפה. התברר ששנינו לוקים באותה מחלה, רק שאני מתהלך והוא בכיסא גלגלים. נסעתי לבקרו. הפגישה הייתה כה נרגשת, עד שאחד מעובדי המוסד ששמע מי אנחנו, רץ להביא מצלמה וצילם אותנו למזכרת הפגישה המחודשת של שני פלמחניקים.

יוסקה אורי מושב נתיב השיירה

סמיצ'ק ויוסקה

אתר הפלי"ם

הפלי"ם "חי ונושם" ורצוי שיופץ בין החברים ובכלל הציבור שאתר הפלי"ם באינטרנט ממשיך להפליג בנתיב עליו עלינו לפני למעלה משנתיים – www.palyam.org

יהודה בן־צור קיסריה

ספרי פלמ"ח בספריות

אנו מודים לכם על מסירת עותקי "הגדוד הראשון - גדוד העמק ממטולה עד הנגב" לבית הספרים הלאומי. הפרסום יירשם

בקטלוג בית הספרים והקטלוג המאוחד של הספריות בישראל. ניתן לעיין בקטלוגים אלה באתר בית הספרים הלאומי:

www.jnul.huji.ac.il

נועה פינק-שמיט
בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי ירושלים
קיבלנו את הספר "הראל - הקרב על ירושלים". אנו מודים על תרומתכם. הספר יתווסף לאוסף ספרי העיון של ספריית בית הספר, יעשיר את ידיעות הקוראים, תלמידים ומורים, ויתרום להכרת פועלם של לוחמי הראל של הפלמ"ח בקרב על ירושלים ובמלחמת העצמאות.

דורית רולניצקי ועדנה לוינ קריית החינוך ע"ש אהרון קציר רחובות

מודה להם ששלחתם את הספר "דרך אש - הגדוד החמישי של הפלמ"ח במלחמת העצמאות" לספריית החברה להגנת הטבע. הספר קוטלג ומוצג לעיון למדריכים הרבים המגיעים לספרייה. הוא מעניין ומשמש כמסמך ייחודי.

יהודית בר נתן החברה להגנת הטבע, תל אביב

הצופים-גניגר בגשר אכזיב

(עיקרי מכתב שנשלח לשמעון אלכסנדר). השתתפתי עם אביך ז"ל בפעולה בגשר אכזיב בליל הגשרים. את אביך לא הכרתי אך אנו נפגשים מדי שנה ביום הזיכרון ליד האנדרטה. ידוע לי שאתה ואחיך עשיתם עבודת קודש בחשיפת הקבר במצובה. קראתי את רשימתך "מורשת אבא, מחללי גשר אכזיב" בעיתון דור הפלמ"ח. משום מה נשכחה מרשימתך הכשרת הצופים מגניגר ששישה מאנשיה, כולל אנוכי, השתתפנו בפעולה זו, ושניים מחבריה יצחק סטרוסטינייקי ויוסף קינדמן נפלו בפעולה.

אורי זלטינ רעננה

למי אין יחס לאופרה?

אני מתייחס לכתבה של זיוה ארבל "אין יחס לאופרה? הפלמ"ח אשם" המצטטת את מבקר המוזיקה חנוך רון. הקשר בין "להגן על המולדת" לאופרה הוא שבזכות הגנה זו קיימים כל מוסדות התרבות, בכללם האופרה, וקיימת המדינה. בין חברי הפלמ"ח ימצא רון רבים שתדבותם עולה על שלו. במאהל ההכשרה שלנו (הצופים עין גב) היה פטיפון מנואלה עם מחטי מתכת והשמענו מוזיקה קלאסית, כולל אופרות. גם כיום, לאחר 60 שנה אוכל

מאת יהודה זיו

ביום ו', 19 בדצמבר 1947, נפתחה אש מן הכפר דִּיר-אֵיוֹב על שיירה שפניה אל ירושלים ונהרג בה יונה רסין - מראשי שירות הידיעות של ה"הגנה". אנשינו השיבו אש, אך משמר משטרה בריטי שחלף בכביש החרים אחדים מכלי הנשק. במוצאי השבת יצאנו לשם, חמושים לראשונה ל"קרב של ממש". בפאתי הכפר עלינו אל בית אבן, שהיינו אמורים לפרוץ אל תוכו, לפנות את היושבים בו ולפוצצו. ואולם, הדלת לא נפתחה, תריסי החלונות היו מוברחים מבפנים ומתוך הבית נשמע בכי של נשים וילדים... הגברים, שחששו מפני פעולת גמול, נחבאו מחוץ לכפר. החלו להישמע נביחות כלבים וזעקות, ולפיכך פנינו בריצה מהירה לעבר הוואדי,

לזמר את שיר היין מתוך "קינאת בן הכפר" ("קבלריה רוסטיקנה" של מסקאני).

יוסף זילבר תל אביב
בתור חובב מוזיקה קלאסית אני שותף לכעסה של זיוה ארבל. לתרומת דור הפלמ"ח לתרבות יש הוכחות למכביר, בספרות, באמנות המשחק ובמוזיקה. הזמרת חן רייס היא בעלת קריירה בינלאומית וזכורה לי מלפני שנים מאחר שבני אריאל ליווה אותה בכינורו בארצות הברית. באשר לחנוך רון, הוא ידוע כמשתלח בגדולים ובזמנו שלח חיציו בפילהרמונית וכן במנצחים ובמלחינים חשובים.

אהרון שמאי תל אביב

כתבה על "מוני" עוררה הדים

הכתבה שפרסמתם על הספר "מוני, סיפור חיים" עוררה ברבים הד וזיכרונות. מעבר ל-180 עותקים שחולקו למשפחה, לחברים, לארכיונים ולמכוני מחקר, ביקשו וקיבלו עוד 17 קוראים את הספר. מבין מכתבי התודה אצטט אחד מאיש יותר צעיר מצור יגאל: "מסתבר שלא רק לחמתם, בניתם מדינה. הייתם טובים גם בעשייה, בביטחון, בהתיישובות, במדע, בספרות ובאמנות - ואין שרדתם כפי שהייתם". ובזכות הפרסום נודע על הספר גם לרינה עציון מקיבוץ עין דור, שהכירה את מוני ושבעלה המנוח גרשון היה ידיד שלו. גם היא ביקשה וקיבלה את הספר.

רינה דותן ירקונה

לחברות הפלמ"ח מגיע יוחר

ביקרתי בארכיון ובספרייה בבית הפלמ"ח ואני קורא את "דור הפלמ"ח" ולצערי התרשמתי שתרומתן של הבנות אינה מודגשת דייה, יחסית לבחורים. האם הסבתות של היום אינן ראויות להערכה? מזיכרוני: חובשת בשם ציפורה סחבה איתי אלונקה דרך הדיונות, תחת צליפות. הגענו לניצנים והפצוע ניצל. היכן אותה בחורה גדולה והחזקה ברוחה, והיכן הילדות של אז מקבוצת שילר שטיפלו בפצועים בקיבוץ דורות. אחת מהן לא הצליחה לעצור את שטף הדם שלי ורצה להזעיק עזרה. והיכן אלו שביקרו אותנו בבית החולים, והבנות מהמטה הרפואי בשדרות רוטשילד, ובנות הצ'יזבטרון שעברו דרך סכנות כדי להרים לנו את המורל, והבנות ששמרו במשקים. לא מספיק נכתב עליהן.

מאיר גודל ויקטוריה, אוסטרליה

מה שלא כתב

היורד ממעלה-החמישה לרגלי הר הרוח, בדרך הביתה.

לפתע נתקלתי באבן, נפלתי, ומשניסיתי להזדקף, חשתי כי רגלי אינה נושאת אותי... קרסולי התנפח והחבר'ה סייעו לי בהליכה. בעיקר תמכו בי יהודה ביטנסקי ויעקב כהן, "ג'ורדן", שעל כתפיהם מצאתי משען. קצב ההליכה נעשה איטי יותר ויותר. "אכלתי את עצמי" על הטרחה שאני גורם לחבריי ובעיקר על העיכוב: בשל החשש מפני הבריטים צריך היה להגיע למעלה־החמישה בטרם אור ולהפקיד את הנשק ב"סליק". הייתי בטוח כי לעולם לא ישכחו לי חבריי - בייחוד יהודה וג'ורדן - את "מסע האימים" שנכפה עליהם בגללי.

משנודע לי כי ג'ורדן הותיר אחריו יומן אישי, דפדפתי בו ובדקתי מה זכר לי ג'ורדן מאותו

על המצף... על המצף... על המצף... על המצף... על המצף... על המצף...

בשנת 2008 והתחלת 2009 נוספו לספרייה בבית הפלמ"ח 153 כותרים קשורים במלואם או בחלקם בפלמ"ח. הספרים והחוברות מכסים סוגות שונות - מחקר, סיפורת, שירה, ביוגרפיות, זיכרונות, תולדות של יחידות והכשרות, ספרי ילדים ונוער, אלבומים ועוד. במדור זה נוכל לסקור רק מטי-מעט ובחרנו מתוך סוגות שונות. כל ספרי הספרייה מקוטלגים, בתוספת הסברים קצרים, באתר האינטרנט של הפלמ"ח. חלקם נמכר באולם אוצר תמונות הפלמ"ח.

וכי עידום אתה?!

אמת ומיתוס בסיפורי דוד הפלמ"ח

ד"ר אביבה מהלו.
הוצ' אונ' בן-גוריון
מחקר על סיפורת דוד הפלמ"ח המגיע למסקנה שאין זו "ספרות מגויסת". החוקרת כותבת כי מתוך ראיונות עם סופרים כגון משה שמיר, יגאל מוסינזון, נתן שחם ואהרון מגד, שתוארו כ"מגויסים", וניתוח יצירות ספרותיות, עולים היבטים חדשים: אמנותיים, במיוחד סאטיריים ופרודיים, הסותרים את התווית של "ספרות מגויסת" שהודבקה להם. לדבריה, אין זו ספרות ז'אנרית נוסח "ח ברנר ולא ספרות מגויסת... הבעיות האינדיבידואליות בתחומי החיים השונים הן הן הדומיננטיות.

חבר ואיש סוד

שיחות עם סיני [עזריהו ארנן]

אורה ערמוני.
הוצ' הקיבוץ המאוחד
ויד טבנקין
הספר מבוסס על שיחות שנערכו עם לוחם הפלמ"ח הוותיק בערוב ימיו, זמן לא רב לפני שהלך לעולמו בגיל 91. "סיני", בגלל עיניו המלוכסנות, היה מראשוני המתגייסים לפלמ"ח ב-1941, לפלוגה א' בפיקוד יגאל אלון, ידיו מנוער. השיחות מקיפות את כל קורות חייו וקשריו במשך עשרות שנים עם קברניטי המדינה שסיני היה איש סודם בנושאים הכי כמוסים של ישראל. דעתנותו

"ג'ורדן" ביומנו :

לילה. מתברר שהסתפק בתיאור תמציתי: "ביליתי לילה בהרים, מנווה-אילן לדיר-איוב וחזרה למעלה [החמישה]. דרך ארוכה ומייגעת עם משא כבד, אך חזרנו מבסוטים כי הפקודה הוצאה לפועל". האם במלים "משא כבד" התייחס לתמיכה בי במעלה הוואדי ולפיכך הייתה לו הדרך "ארוכה ומייגעת"? העיקר שלא היה בליבו עליי!
* * *

אשר להמשך אותו לילה: בהגיענו אל מתחת לנווה-אילן החל השחר בוקע. חבריי נתנו בידי אקדח, נפרדו ממני בחיפזון ומיהרו לעבר מעלה-החמישה. גררתי את עצמי בשביל העולה לנווה-אילן. לשער המשק הגעתי על-ארבע. השומר יצא לסייע לי, גרר אותי לחדר האוכל, האכילני והשקה אותי. בינתיים הגיעה החובשת, טיפלה בי והשכיבה אותי

חובקת את כל מה שמעסיק את הציבור בארץ - גבולות המדינה ("מפחד עלינו לגולן. כשנחדל לפחד - נרד"), מלחמות ישראל, השינויים בתנועה הקיבוצית (ארנן היה חבר קיבוץ יראון), ישראל-ערב, האיום האיראני ועוד.

הצי"זבטרון

אם הלהקות הצבאיות. השירים, האנשים, הזמנים.

גלעד בן-ש"ך (עורך).
הוצ' הקיבוץ המאוחד,
רשת ג', אקו"ם, רשות השידור
הספר, במארז שכולל גם תקליטור, אינו רק שירי הצי"זבטרון. מתוך התמונות, האיורים של אריה נבון, המסמכים, התוכניות וכמובן, השירים, עולה סיפורה של אם הלהקות הצבאיות שעליה כותב חיים גורי כי היא "יצירה מקורית בעיצומה של מהפכה המשנה את קלסתר פניו של הדור". בספר יש סיפורים קצרים הנלווים לשירים, חוויות והווי, תעודות המעידות על בעיות של ניהול, תחבורה ובימוי. הספר מוקדש, איך לא, לזיכרו של שייקה אופיר.

הגדוד הראשון

גדוד "העמק" ממסולה עד הנגב

זאב עופר,
עופר. הוצ' קבוצת חברי הגדוד הראשון
- פלמ"ח
בתיאור תולדות הגדוד הראשון מהקמת פלוגה א' בחורשת גינוסר עד סוף מלחמת העצמאות כחלק מחטיבת יפתח, הספר חופף את תולדות הפלמ"ח כולו, בכל רחבי הארץ. המחברים, חברי הגדוד הראשון, מביאים את סיפור הגדוד מימי "אל הנגב פלוגונת נשלחה", שחרור המעפילים מעתלית, ליל הגשרים, ליל הרכבות, פיצוצי הרדאר, ההורדה אל החוף, קרבות משמר העמק ועוד - ועד קרבות מבצע יפתח, מבצע דני, מבצע יואב וקרבות נוספים, עד סוף המלחמה. בספר עדויות של מפקדים ולוחמים, מפות, תמונות, מסמכים, ופרקים על ההכשרות, הבחורות, הגח"ל והחללים.

פלמ"ח

פלוגות המחץ של ה"הגנה", 1941-1949

מאיר פעיל, אברהם זהר. הוצ' משרד הביטחון והעמותה לחקר כוח המגן ע"ש ישראל גלילי
הספר הנו מחקר היסטורי מקיף על שמונה שנותיו של הפלמ"ח מימי ההתגייסות לנוכח האיום של פלישה גרמנית במלחמת העולם השנייה ועד פירוק מטה הפלמ"ח ב־1949. מתוארים בו המבנה, האימונים, המסעות, זיקת הפלמ"ח לתנועה הקיבוצית, חלקו בהתיישבות, בהעפלה ובפעולות נוספות נגד גזרות הספר הלבן, היחידות המיוחדות שפעלו בארץ ומחוץ לגבולותיה ועוד. חלק גדול מהספר מתעד את המערכות של חטיבות יפתח, הראל והנגב במלחמת העצמאות. המחקר מתבסס על עדויות מפקדים ולוחמים, מסמכים ועוד. יש בו ביטוי גם לדילמות, דוגמת "הסזון" והוויכוח עם דוד בן גוריון על מהות הצבא.

לוחמים

תיעוד עכשווי של הלוחם היהודי עד קום המדינה

שי אלוני, גיא רז (אוצר הפרויקט)
הדגש באלבום הוא כנאמר בכותרת המשנה שלו, על "עכשווי" ועל "לוחם יהודי". זהו אוסף של תצלומי לוחמים מן הימים ההם שנעשו בזמן הזה, במראה המבוגר (מאד) ועל רקע דירותיהם המסודרות. לתצלומים שהוצגו לפני כשנתיים במשכן לאמנות בעין חרוד נוספו ביוגרפיות קצרות של הלוחמים. כמו בתערוכה, החלוקה היא לפני קבוצות, הגנה, פלמ"ח, אצ"ל, לח"י, וטרנים ממלחמת העולם השנייה באירופה, לוחמי גטו ורשה והמח"ל. במקרה או שלא במקרה, מתוך 110 דמויות, 35 הן של חברי פלמ"ח.

חוצה גבולות

סיירת מטכ"ל ומייסדה אברהם ארנן

אבנר שור. הוצ' כנרת, זמורה-ביתן
דבר לא ניבא בילדותו במאה שערים, כילד מסולסל פאות הלומד ב"חדר" בידיש, שאברהם ארנן יהיה לוחם בגדוד הרביעי בפלמ"ח. הוא ראה בפלמ"ח את התקופה המעצבת בחייו, ואילו "לאחר שוך קרבות תש"ח האדרנלין הפלמ"חניקי והמלחמתי עוד השתולל בדמו", כלשון הספר. זה מה שהביא אותו לשירות מפואר במערכת הביטחון עד סוף חייו, בגיל 50. הפעילות הביטחונית התחילה בשליחות לאיראן, שם היה ממארגני העלייה הסודית של יהודי עיראק. אך גולת הכותרת של מפעל חייו הייתה הקמת סיירת מטכ"ל והיותו המפקד הראשון שלה ומעצב דמותה. סיירת מטכ"ל ואברהם ארנן הם שני גיבורי הספר.

תרומת תנועת "המחנות העולים"

לכוח המגן ולפלמ"ח 1936-1949

יחזקאל אבנרי. הוצ' עמותת בוגרי וידידי "המחנות העולים"
הספר הוא מחקר על יחידות לוחמים ולוחמות בתקופה שקדמה לגיוס לפלמ"ח ועל 10 ההכשרות המגויסות בפלמ"ח שגרעיניהן הלוחמים שכלו 91 חללים. ההכשרות הקימו או השלימו 9 קיבוצים, מהם קיבוץ החותרים שבו חבר המחבר, איש הכשרת בית הערבה. בספר ראיונות לרוב ותיאורי חוויות מימי הפלמ"ח. בין השאר מסופר כיצד החליטה התנועה כי חברה וחברותיה יתגייסו, אפילו לפני תום שנת הלימודים האחרונה בתיכון, הגם שצווי הגיוס הממסדיים חייבו רק את הנוער העובד להתגייס מיידית. זה היה, כך בספר, "מעשה שלא התקבל באהדה באותם ימים על ידי הממסד ורוב תנועות הנוער".

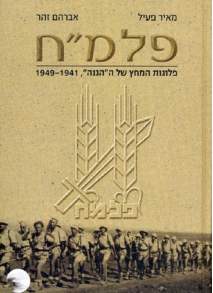
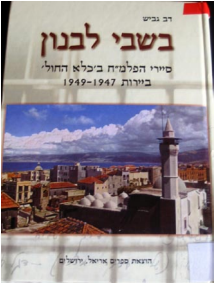
בשבי לבנון

סיירי הפלמ"ח ב"כלא החול" - בירות 49-1947

דב גביש. הוצ' אריאל
חמישה חברי פלמ"ח היו בחוליה שסיירה באוקטובר 1947 בגבול הלבנון כדי לאתר ריכוזי צבא עויין. אברהם ענבי, יהודה יהודאי, יחיאל בלומנקרון-אוגדן, ישעיהו גביש ויצחק סלסטיאן-סלע עלו על מארב של הז'נדרמריה הלבנונית ונשבו. במשפטים הצבאיים שנערכו להם הואשמו החמישה בנשיאת נשק ובכוונה להרעיל בארות, והם נידונו למאסר ממושך. הספר שכתב אחיו של ישעיהו גביש מבוסס על מסמכים, יומנים וראיונות ומתאר את הכליאה והיחס שקיבלו בכלא המרכזי של ביירות, "כלא החול", ממנו שוחררו והוחזרו ארצה רק בחודש מארס 1949.

חבורה שכזאת היינו

פוצ'ו. הוצ' "לשון" הספר
"חבורה שכזאת" שיצא לפני למעלה מחמישים שנה, יוצא במהדורה נרחבת ובה תוספת פרקים המבוססים על סיפוריהם האישיים של כמה מוותיקי הפלמ"ח כפי שסופרו למחבר ישראל ויסלר - הוא פוצ'ו. סיפורים אלה משולבים בעלילות הספר ומותאמים לרוחו. על מה שקרה בשחרור מעפילי עתלית סיפר שאול ביבר. סיפור ההיתקלות עם הבריטים בגלבע מבוסס על סיפורה של לאה רבין. על הורדת מעפילי "שבתאי לוזינסקי" דיווח אלון שרמן. איך פוצץ גשר בנות יעקב סיפר מאירק'ה פעיל ועל הפאשלה בשחרור אסירי רפיח גילה חיים חפר. פרקים אלה לא הופיעו בספר המקורי שהיה לרב מכר. השקת הספר תהיה בעוד זמן-מה בבית הפלמ"ח ב"ערב צ'יזבטים".

עלי, עלי

עדי בילסקי בהצגה "סיפור אהבה ארצישראלי"

פנינה דרומי-גרי ועלי בן צבי בבית קשת

ידעו את התקופה - שיעור מרתק במורשת. השלטון הבריטי, הפלמ"ח, ההתיישבות העובדת, המאבק להקמת המדינה והחודשים הראשונים של מלחמת העצמאות - הכול מבצבץ בהצגה מתוך סיפור האהבה. וכך גם הסוף הטראגי.

ב"שורת הנפלים" באתר הפלמ"ח באינטרנט כתוב: "בחורף תש"ח, כאשר התקרבה חזית ההתקפות הערביות אל נקודתו (בית קשת), ניהל עלי בן צבי בתבונה ובאיתנות את הגנת המקום והסביבה. ימים אחדים לפני המועד שנקבע לחתונתו יצא בראש שבעה חברים לסיור בסביבה. הם הותקפו ממארב על ידי מאות אנשי כנופיה סוריים. התגוננו עד הכדור האחרון, וחץ מאחד שהספיק להימלט, נפלו כולם בה' באדר ב' תש"ח, 16.3.1948". במציאות, ובהצגה, סיפור האהבה הארצישראלי מסתיים בסעודה עצובה שסועדים בנהלל השבים מההלוויה בבית קשת, במאכלים שאם הכלה הכינה לחתונה. יצחק בן צבי פותח תנ"ך וקורא "על במותיך חלל איך נפלו גיבורים". פנינה נמלטת לחדרה ועוטה את שמלת הכלה המיוחלת. הצגת חובה.

תהילה עופר

פנינה גרי

ההצגה "סיפור אהבה ארצישראלי" היא סיפורם האמיתי של פנינה דרומי-גרי מנהלל ואיש הפלמ"ח עלי בן צבי מקיבוץ בית קשת שנהרג בתש"ח ערב יום נישואיהם. "לאחר ששים שנה, בעיקר לאחר מלחמת לבנון השנייה, היו שוב סיפורים שדומים לסיפור שלי ושל עלי", אומרת פנינה גרי, שחקנית ותיקה שהייתה ממייסדי תיאטרון "זווית" והמנהלת האמנותית של התיאטרון לילדים ולנוער. היא כתבה וביימה את המחזה "סיפור אהבה ארצישראלי" מאחר ש"הרגשתי שצריך לספר את הסיפור כחלק מגורל ישראלי משותף. לדמויות המרכזיות קראתי בשמות בדויים. לא הייתי כותבת אילו זה היה רק סיפור פרטי".

בהצגת-יחיד נפלאה ומרגשת עד דמעות נכנסת השחקנית הצעירה עדי בילסקי לעורה של פנינה דרומי (לימים גרי) מנהלל, הנקראית במחזה מרגלית צפוני, וגם לעורן של שאר הדמויות, לרבות איש הפלמ"ח עמי בן אברהם, הוא עלי בן צבי, בנם של רחל ינאית ויצחק בן צבי, הנשיא השני של מדינת ישראל.

הסיפור, בחיים ובמחזה, הוא סיפור אהבה ממבט ראשון, סיפור אמיתי, שזור דברים שאמרו או כתבו אנשים אמיתיים בזמן אמיתי - בשנים 48-1944 - או מאוחר יותר. מרגלית בת ה-15 פגשה את עמי הפלמחניק באוטובוס לירושלים. במהלך שלוש השנים הבאות משקיעה הנערה המאוהבת מאמצים ותחבולות כדי לזכות בתשומת ליבו של עמי, אוהבן ואהובן של נערות אחרות. לבסוף הופכים מרגלית-פנינה ועמי-עלי לזוג אוהבים המתכנן את עתידם המשותף בקיבוץ "חץ", הוא בית קשת, ראשון קיבוצי הפלמ"ח שעלי בן צבי היה ממקימיו.

כל מה שקורה בארץ הזאת בארבע השנים שקדמו להקמת המדינה משתקף בהצגה. עבור דור תש"ח זאת נוסטלגיה, מבחינה תיאטרלית אמנות צרופה ולדורות שלא

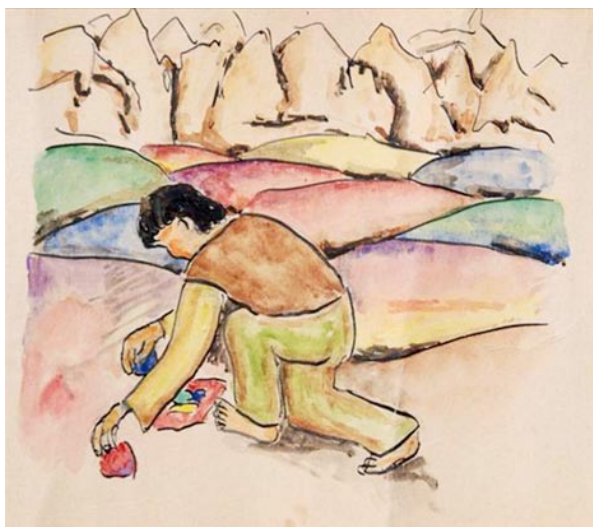
סלע אשמדאי וחברי הפלמ"ח

הוא שיחזר וערך את החומר, הוסיף את הסבר הרקע ליצירה וליווי מוסיקאלי של "הפרברים" והעלה את האגדה על תקליטור. איש הפלמ"ח וידיעת הארץ יהודה זיו, שהכיר את שמעון-האב, סייע לבנו בעריכה וסיפק לו תצלומים של הסלע האמיתי שחסם את הכניסה למכתש וכן תצלום פיצוץ ב-1956 בידי איש הפלמ"ח מוני דותן. שמעון אלכסנדר, מדרך טיולים בעיסוקו, מייעד את התקליטור למוקירי זכר אביו ולאוהבי מסעות בשבילי המדבר.

צבעוניות. רועה צעיר בשם יונתן יצא לחפש אבנים כאלה בנגב. אשמדאי מלך השדים השליך סלע גדול בפתח המכתש הקטן כדי למנוע התקרבות הרועה אל ארמונו ואל מרבצי האבנים. יונתן הצליח לעבור והביא את האבנים הצבעוניות לשלמה המלך. שמעון צייר את הסיפור על דפים וחיבר אותם לגליל שיועד להקרנה בפנס קסם לילדי הקיבוץ ולבנו חגי. לאחר נפילתו הקרינה רינה את האגדה המצוירת לשני ילדיה. יותר משישים שנה מאוחר יותר החליט שמעון-הבן לגאול את האיוורים בכלים עכשוויים.

אדווה כשגורלו של צבי עדיין לא נודע; לרינה ושמעון היה בן קטן, חגי. אחרי נפילת האב היא ילדה את שמעון אלכסנדר-הבן. והנה סיפור נוסף המחבר את השניים: ב-1943 הם יצאו למסע פלוגה ב' למצדה ומדבר יהודה. בליל צ'יזבטים סביב המדורה סיפר צבי בן יעקב אגדה ששמע מיידיו אברהם ויינגרטן, על הסלע שחסם את המעבר בנחל חצרה במכתש הקטן - "סלע אשמדאי". לאחר המסע כתב שמעון סיפור מאויר על מסע פלמ"ח ואגדת המכתש: בגמר בניית בית המקדש ביקש שלמה המלך לקשטו באבנים

לצבי בן יעקב, מצנחני היישוב לאירופה הכבושה שצנח בסלובקיה ונרצח במטהאוזן, ולשמעון אלכסנדר, מחללי גשר אכזיב, היה הרבה מן המשותף מלבד היותם מראשוני הפלמ"ח שנפלו במילוי תפקידם. שניהם נולדו בצ'כוסלובקיה ועלו ארצה בנעוריהם. גופתו של צבי לא נמצאה מעולם ואילו שרידי גופתו של שמעון, יחד עם אלו של שאר חללי גשר אכזיב, נתגלו ונקברו רק זמן רב לאחר נפילתו. ואף אחד משניהם לא זכה להכיר את הילד שנשאה האשה האהובה ברחמה כשיצאו לפעולה האחרונה: מיכל בן יעקב ילדה את

גליל הנייר שעליו צייר שמעון אלכסנדר את "אגדת אשמדאי" ושניים מהציורים - חברי פלמ"ח במסע וגיבור האגדה מלקט אבנים לבית המקדש